

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

**APLIKACE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY PŘI
SPOLUPRÁCI MATEŘSKÉ ŠKOLY A EKOCENTRA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Kubicová

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. Levý Josef

Plzeň, 2016

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika KUBICOVÁ**
Osobní číslo: **P13B0082K**
Studijní program: **B7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Název tématu: **Aplikace environmentální výchovy při spolupráci mateřské školy a ekocentra**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracování projektu práce
2. Sběr a analýza odborné literatury
3. Realizace projektu práce
4. Závěry a doporučení pro praxi
5. Zpracování a odevzdání DP, BP i v elektronické podobě

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **118**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

ŠIRCOVÁ, Ivana. S dětmi v přírodě: zážitková výchova po celý rok. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-201-0.

STRUMHAUS, Oldřich. Metodika seznamování dětí s přírodou v mateřské škole: učební text pro pedagogické školy pro vzdělání učitelek mateřských škol. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955.

BÄCKER-BRAUN, Katharina. Rozvoj inteligence u dětí od 3 do 6 let. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4798-9.

VOLFOVÁ, Hana a Martina VOLFOVÁ. Pohybové hrátky v netradiční dny. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3196-4.

MIKŠÍKOVÁ, Zdeňka. Seznamování dětí předškolního věku s přírodou. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1986.

THOROVSKÁ, Alena. Environmentální výchova. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-674-1.

LEBLOVÁ, Eliška. Environmentální výchova v mateřské škole. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Josef Levý

Katedra pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **19. června 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2016**

Doc. Paolína Jana Coufalová, CSc.
děkanka

PhDr. Dagmar Šafářková, Ph.D.
vedoucí katedry

Úplň dne 19. června 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 31. března 2016

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Josefu Levému za odbornou pomoc a vedení bakalářské práce, svým kolegyním z mateřské školy Sluníčko v Chebu za podporu, zaměstnancům a vedení Krajského ekologického střediska Cheb za umožnění spolupráce a uskutečnění projektů environmentální výchovy a v neposlední řadě své rodině za psychickou podporu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	8
1 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA	10
1.1 HISTORIE A FORMOVÁNÍ POJMU ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA	11
1.2 HLAVNÍ CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	11
1.3 KOMPETENCE ROZVÍJENÉ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVOU	11
2 SMĚRY A CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	14
2.1 SMĚRY ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	14
2.2 VÝCHOVA K EKOGRAMOTNOSTI	16
2.3 VYTYČENÍ CÍLŮ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	16
3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	18
3.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	18
3.2 DÍTĚ A JEHO VNÍMÁNÍ	19
3.3 DŮVODY REALIZACE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY V MŠ	19
4 APLIKACE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY V MŠ	21
4.1 JAK ZAČÍT S ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVOU	21
4.2 ZÁSADY, PROSTŘEDKY, METODY A DOPORUČENÍ	21
4.3 PROSTŘEDÍ PRO ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVU	26
4.4 ZÁŽITKOVÁ A LESNÍ PEDAGOGIKA	28
5 EKOCENTRA	29
5.1 SDRUŽENÍ STŘEDISEK EKOLOGICKÉ VÝCHOVY	29
5.2 KODEX STŘEDISKA DLE SSEV (PAVUČINA, 2004)	29
6 MATEŘSKÁ ŠKOLA SLUNÍČKO A KRAJSKÉ EKOLOGICKÉ STŘEDISKO CHEB	31
6.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA SLUNÍČKO	31
6.2 PROJEKTOVÁ TŘÍDA	31
6.3 ŠKOLNÍ STATEK A KRAJSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY CHEB	32
6.3.1 Poloha a popis	32
6.3.2 Historie	33
6.3.3 Cílové skupiny a směry výchovy	33
6.3.4 Nabízené výukové programy	34
6.3.5 Úroveň Ekocentra ve srovnání se zahraničním střediskem	35
6.4 SPOLUPRÁCE MŠ A KSEV CHEB	38
7 VÝUKOVÉ PROGRAMY	40
7.1 NA NÁVŠTĚVĚ U LESNÍCH SKŘÍTKŮ	41
7.2 HU, PODZIM UŽ JE TU!	41
7.3 ZAMYKÁNÍ LESA	41
7.4 BÍLÝ VÁNOČNÍ ČAS	41
7.5 KAM SE PTÁČKU, KAM SCHOVÁŠ?	41
7.6 STARÁME SE O ZVÍŘATA	42
7.7 JARO NA FARMĚ	42
7.8 JARNÍ ČIŠTĚNÍ STUDÁNKY A LESA	42
7.9 CO JSEM VIDĚL V TRÁVĚ	42
7.10 LOUČENÍ NA FARMĚ	43
ZÁVĚR	44
RESUMÉ	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47

SEZNAM OBRÁZKŮ	49
SEZNAM TABULEK.....	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	51

SEZNAM ZKRATEK

MŠ – mateřská škola

KSEV – Krajské středisko ekologické výchovy

SSEV – Sdružení středisek ekologické výchovy

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

TVP – třídní vzdělávací program

ŠSaKSEV – Školní statek a krajské středisko ekologické výchovy

ÚVOD

Environmentální výchova je v současné době nutnou a nedílnou součástí vzdělávání v mateřské škole. V environmentální výchově jde o zážitkové učení v přirozeném prostředí, jež přináší výsledky v postoji dětí k přírodě a životnímu prostředí. Nedílnou součástí je i postoj samotného pedagoga a uvědomění si, že environmentální výchova není krátkodobá a jednorázová činnost, ale dlouhodobý proces ve formování osobnosti a postoje člověka.

Bakalářská práce se zabývá environmentální výchovou jako prostředkem výchovného a vzdělávacího úsilí v předškolním vzdělávání. Zaměřuje se na spolupráci s ekocentrem, které nabízí širokou škálu možností a pomáhá tím pedagogům k naplnění cílů. Přestože středisko nabízí jednorázové projekty, otázkou zůstává, zda je to dostačující. Jedna návštěva postoj dětí nezmění a nabídka centra je rozmanitá. Tato skutečnost vedla k zamyšlení se nad tím, jak nejlépe a nejvíce využít nabízeného.

Hlavním cílem práce je vytvoření a představení výukových programů, které by mohli pedagogové využít při pravidelných činnostech s ekocentrem v Chebu a poukázání na skutečnost, že se pedagogům nabízí možnost spolupracovat se zkušenými lektory, pomůckami a prostory, které v mateřských školách nelze vytvořit. Neméně důležitým cílem je přimět pedagogy k zamyšlení nad současným stavem přírody, životního prostředí a postojem společnosti k těmto cenným darům. Bakalářská práce by mohla nabídnout inspiraci či motivaci pedagogům a vést jejich kroky k vytváření podobných projektů zaměřených na vzdělávání dětí o přírodě a životním prostředí při spolupráci MŠ a ekocentra.

Všechny předkládané projekty vznikly ve spolupráci s ekocentrem na základě požadavku na společné vytvoření výukových programů a jejich aplikaci v předškolním vzdělávání. V závěru bakalářská práce zhodnotí kvalitu spolupráce i přínos pravidelných společných činností a výukových programů ve vzdělávání dětí.

V teoretické části bakalářská práce vysvětluje pojem environmentální výchova, objasňuje její směry a cíle. Představuje předškolní vzdělávání, které je realizováno na základě RVP PV a důvody aplikace environmentální výchovy v současné mateřské škole. Poukazuje na metody, prostředky, vhodná prostředí v mateřské škole a mimo ni. Obecněji popisuje ekocentra a sdružení středisek ekologické výchovy.

Praktická část se zaměřuje na charakteristiku mateřské školy Sluníčko a na charakteristiku ekocentra v Chebu. Představuje aktuálně nabízené vzdělávací programy a srovnává kvalitu českého a německého centra. Ke srovnání center bylo využito nejen dostupných zdrojů, ale

zejména osobních rozhovorů. V této části jsou stručně představeny jednotlivé výukové programy, jejichž podrobné metodické listy nalezneme v přílohách.

Ke vzniku práce bylo využito dostupných literárních a informačních zdrojů, zejména však osobních rozhovorů s tvůrci myšlenky vzniku ekocentra ing. Leošem Hořčíčkou, ing. Lucíí Škvorovou, s vedoucím centra ing. Peterem Randisem a lektorkou ing. et Bc. Pavlou Tochorovou, rozhovory s učitelkami mateřské školy a zkušeností s přípravou a realizací projektů.

1 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Všeobecně platí, že životní prostředí se musí udržet. Udržitelnost zahrnuje péči, kultivaci, ochranu a možnost znovuoobnovení životního prostředí. (Quarg, 1976)

Pro vypracování bakalářské práce bylo nutno seznámit se s pojmy, které se vážou k tématu a často se vyskytovaly v odborné literatuře. Výčet pojmů je uveden v následující tabulce.

Tabulka 1: Související pojmy

Environmentální	Týkající se životního prostředí.
Environtologie	Věda o životním prostředí. Dílčí úsek futurologie, který zkoumá vliv techniky a technologií na environmentální faktory.
Futurologie	Věda zabývající se otázkami budoucnosti.
Životní prostředí	Celek materiálních věcí, jevů a energií, na kterých závisí život. Sestává z uměle vytvořeného a přirozeného prostředí. Tato dvě prostředí společně tvoří jednotný celek, jež je základem pro společenský vývoj.
Environmentální faktory	Faktory, které mají význam pro život organismů a mají na ně přímý vliv. Rozdělení faktorů není jednoznačné, avšak je možné je rozdělit do těchto následujících tříd.
Klimatické faktory	Zahrnují teplo, světlo, srážky, ovzduší, vzdušnou vlhkost apod.
Fyziografické faktory	Zahrnují prostředí na Zemi.
Edafické faktory	Zahrnují mechanické, fyzikální a chemické vlastnosti půd.
Biotické faktory	Zahrnují živé organismy ovlivňující další biotické organismy.

1.1 Historie a formování pojmu environmentální výchova

Pojem environmentální výchova se poprvé objevil na konferenci Mezinárodní unie ochránců přírody v roce 1947. Nejednalo se však o zcela jasné vymezení pojmu a jeho cílů, tato nová výchova musela ujit ještě další kus cesty. Teprve v roce 1977 v Tbilisi na První mezinárodní konferenci o environmentální výchově bylo přesně zformulováno, že "*Cílem environmentální výchovy je 1. posílit naše vědomí a porozumění ekonomické, sociální a ekologické provázanosti v městských i venkovských oblastech; 2. poskytnout každému příležitost dosáhnout znalostí, hodnot, názorů, odpovědnosti a dovednosti k ochraně a zlepšování životního prostředí; 3. tvořit nové vzorce a chování jednotlivců, skupin i společnosti jako celku vstřícné k životnímu prostředí*" (Činčera, 2007, str. 12). Na rozdíl od ostatních vyučovacích předmětů se environmentální výchova snaží o formování znalostí, postojů a kompetencí k jednání, což z ní činí předmět klíčový, ale i obtížný. Environmentální výchova se rovněž chápe jako výchova o životním prostředí, v životním prostředí a pro životní prostředí, snaží se o vytvoření pozitivního vztahu k životnímu prostředí, k úctě k životu ve všech jeho formách, o seznámení s péčí o prostředí kolem nás a zároveň i o pochopení propojenosti oblastí, které zdánlivě spolu nesouvisí, ale neoddělitelně k sobě patří. (Leskocová, 2012) Lze ji označit za výchovu, která má možnost, prostřednictvím nepřebírného množství prostředků, vést k zamyšlení nad vlastní zodpovědností za současný i budoucí stav přírody a životního prostředí.

1.2 Hlavní cíle environmentální výchovy

Jaké jsou tedy hlavní cíle environmentální výchovy? Na základě vymezení pojmu lze uvést, že hlavním cílem je odpovědné chování, tedy takové chování, kdy lidé při svém rozhodování berou v potaz dopad svých rozhodnutí na životní prostředí a účastní se aktivit pro zlepšení životního prostředí. Druhým důležitým cílem je vybavení objektivními informacemi o skutečném stavu a vývoji životního prostředí. Lidé zapomněli na skutečnost, že příroda a životní prostředí je nedílnou součástí jejich životů a z tohoto důvodu je třeba jim navrátit povědomí o této skutečnosti. K naplnění těchto cílů je nutné vybavit lid znalostmi, dovednostmi a zejména motivací a otevřeností ke změnám přinášejícím pozitivní vliv na přírodu i životní prostředí.

1.3 Kompetence rozvíjené environmentální výchovou

Kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění jedince ve společnosti.

Pro každou kompetenci rozvíjenou environmentální výchovou jsou v následující tabulce vymezeny rámcové cíle, pomocí nichž by mělo být dosaženo environmentálního vzdělávání. (Broukalová, 2011)

Tabulka 2: Kompetence a rámcové cíle

Oblast kompetencí	Rámcové cíle
Vztah k přírodě	Potřeba kontaktu s přírodou
	Schopnost přímého kontaktu s přírodním prostředím
	Citlivost k přírodě
	Reflexe různých pohledů na přírodu, postoje k ní, ujasňování si vlastních hodnot a postojů
Vztah k místu	Znalost místní krajiny, její jedinečnosti a schopnost znalosti interpretovat
	Vědomí sounáležitosti s místem a regionem a pocit zodpovědnosti za něj
Ekologické děje a zákonitosti	Zájem o pochopení ekologických dějů a jejich zkoumání
	Schopnosti a dovednosti pro zkoumání přírody a životního prostředí
	Porozumění základním ekologickým dějům a zákonitostem
	Porozumění významu ekologických dějů a zákonitostí pro život člověka
	Propojování znalostí ekologických dějů a zákonitostí s každodenním životem

Environmentální problémy a konflikty	Schopnost analýzy environmentálních problémů a konfliktů
	Schopnost formulovat vlastní názor na problém, posuzovat variantní řešení a navrhnout řešení vlastní
	Schopnost spolupráce a komunikace při řešení environmentálních konfliktů
Připravenost jednat ve prospěch životního prostředí	Znalost základních principů ochrany životního prostředí
	Znalosti a dovednosti potřebné pro šetrné zacházení s přírodou a přírodními zdroji
	Znalosti a dovednosti pro spotřebitelské chování
	Znalosti a dovednosti pro aktivní ovlivňování svého okolí
	Přesvědčení o vlastním vlivu na předcházení a řešení problémů životního prostředí

2 SMĚRY A CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY

Existuje mnoho směrů environmentální výchovy a otázkou zůstává, který je ten nejvhodnější. Činčera, 2007 ve své knize rozděluje environmentální výchovu dle různých směrů, avšak upozorňuje na skutečnost, že nejde o rozškátkování environmentální výchovy, ale o její porozumění, pochopení vzájemného propojení a následné nalezení nejvhodnější cesty, po které se vydáme.

2.1 Směry environmentální výchovy

Rozdělení směrů environmentální výchovy (Činčera, 2007, str. 16 – 49):

Ekologická výchova

V České republice je pojem ekologická výchova užíván synonymně s pojmem environmentální výchova. Je třeba si uvědomit, že ekologická výchova klade důraz především na poznání přírody a jejích základních procesů. Vychází z přesvědčení, že pokud lidé budou přírodu lépe znát, budou se k ní i lépe chovat. Představuje převažující směr environmentální výchovy a je velmi pravděpodobné, že si tuto pozici udrží i do budoucna. Základním metodickým postupem ekologické výchovy je přímý kontakt s přírodou. Dále pak práce na školních pozemcích, naučné výlety do přírody, sbírky přírodnin, besedy s odborníky, spolupráce s ekocentry. Jak však autor ve své knize uvádí, setkává se tato výchova i s odpůrci. Největším z nich je van Matre, který dle Činčery této výchově vytýká, že nestojí na propracovaném programu s jasně definovanými cíli, často je financována organizacemi odpovědnými za poškozování životního prostředí a třetí hlavní výtkou je neefektivní metodika. Z tohoto důvodu je žádoucí zabývat se nejen přírodou, ale i lidmi. Nechat se inspirovat dalšími směry environmentální výchovy a vzájemně je propojovat. Pokud se tak stane, může se ekologická výchova stát klíčovým pilířem environmentální výchovy.

Globální výchova

Navržena a rozpracována byla v osmdesátých letech při univerzitě v Yorku. Z tohoto místa se rozšířila do celého světa, ale její centrum stále zůstává v anglofonních zemích. Do České republiky sice pronikla, ale zatím stále ještě není klíčovou výchovou a ve střediscích ekologické výchovy představuje jen doplněk. Tato výchova se zaměřuje na porozumění problémů světa i sobě samému. Neodráží nic nového a jejím cílem je spíše včlenit všechny výchovy do jedné. *"Někteří říkají, že málo ztratíme a možná více získáme, když budeme mít různé obory směřující ke stejnému cíli. Jiní ale varují před nebezpečím fragmentace,*

zahrnutí kurikula a pravděpodobné duplikace témat v podmínkách omezených zdrojů." (Činčera, 2007, str. 23). Tato výchova usiluje o změnu všech prostředků realizace vzdělávacích úkolů, ne pouze jediného předmětu. Hlavní představitelé Pike a Selby rozlišují dvě metody integrace globální výchovy do běžné školní výuky a to metodu infuze, kdy jsou principy a témata začleňovány do jednotlivých předmětů a metodu integrace, kdy je výuka organizována podle jednotlivých témat, které žáci zkoumají z pohledu jednotlivých předmětů. Globální výchova používá různé diskusní techniky, simulační hry, hry s rolemi, čtení textu, učení prožitkem. Jde zejména o vnitřně motivované učení, kdy se učitel může stát žákem a žák učitelem.

Výchova o Zemi

Tato výchova je spojena s osobností profesora Steva van Matreho a jím založeným Ústavem pro výchovu o Zemi. Počátky této výchovy nalezneme v roce 1947, kdy van Matre publikoval svou knihu o pobytovém kurzu *Acclimatizing*. Důsledkem van Matreho přístupu je chápání výchovy o Zemi jako odlišného směru, který by měl nahradit environmentální výchovu. V České republice byla tato výchova ve zkrácené podobě, neboť nebyl znám původní kontext. Od roku 2006 se situace začala měnit a v současnosti je výchova studována na Technické univerzitě v Liberci. Základní principy výchovy o Zemi jsou shrnuty do tří "W", Proč (The "Whys"), Co (The "Whats") a Cest (The "Ways"). *"Věříme, že Země, jak ji známe, je ohrožena svými lidskými pasažéry"* (van Matre, 1999, Činčera, 2007, str. 32). Metodikou této výchovy jsou několikadenní pobytové programy, které jsou vytvářeny jako komplexní celek, v němž je vše podřízeno cílům a jehož příprava trvá i několik let. Vzhledem k náročnosti těchto pobytů a jejich přípravě, je v současnosti nabízeno velmi málo těchto pobytů.

Hlubině ekologická výchova a cesta zpět ke kořenům

Tento směr vychází z myšlenky spojit filosofii, náboženství a hlubinnou psychologii do jednoho proudu, jehož výchova je spíše cesta k určitému duchovnímu osvětlení. Základním prostředkem metodiky jsou dílny uspořádané v přírodním prostředí zejména pro dospělé zájemce. Tato výchova je však těžce přijatelná pro širokou skupinu pedagogů i studentů, zejména z důvodu své vize oproštění od racionality.

Výchova k udržitelnosti a kritický přístup

V roce 1987 přinesla Světová komise pro životní prostředí a rozvoj „Naše společná budoucnost“ definici trvale udržitelného rozvoje, která je do dnešního dne považována

za správnou a jedinou. *"Je to takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích. U nás byl termín definován přímo zákonem. Paragraf 6 zákona č. 17/Sb. z roku 1992 o životním prostředí zní: Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů."* (Enviwiki, 2015)

2.2 Výchova k ekogramotnosti

Tento směr je spojen s činností Centra pro ekogramotnost, založeného v roce 1995 v Berkeley. Cílem centra je posílení zkušeností a porozumění přírodnímu světu s tím, že děti musí pochopit, že v přírodě nic neexistuje izolovaně a udržitelnost tudíž není v rukách jednotlivce, ale celého společenství a i malé změny v systému mohou mít nedozírný dopad na životní prostředí. Metodikou jsou zejména školní projekty spojené se vztahem k místu a ekologizací škol, které se soustředily na školní zahrady a stravování dětí ve školách. Děti se neučí hrou, ale prací, průzkumem, pozorováním. V českých školách však tento přístup může narazit na hygienické normy a předpisy, ale také na finančně nevstřícné prostředí.

2.3 Vytyčení cílů environmentální výchovy

V základech environmentální výchovy ve všech směrech stojí touha po nalezení harmonie mezi lidskou společností a přírodou. Pedagogové hrají určitou roli, ale je jisté, že jejich působení je jen jedním z faktorů ovlivňujících žáky. Nikdy nebudou mít jistotu, že působení skutečně sehrálo roli ve formování životního stylu žáků. Která cesta je nejefektivnější? Je to ta vedoucí ke změně jednání studentů, rozvíjení jejich dovedností, postojů či znalostí? Nejlepší cesta je snad ta, která v sobě mísí všechny složky. Je až smutné sledovat, jak málo je ve školách vidět tak běžné fenomény jako jsou radost, soucit, krása. Dnešní škola je až příliš posedlá fakty, definicemi a na takové "zbytečnosti" již není místo a úkolem environmentální výchovy je tyto důležité životní aspekty vrátit tam, kam patří. (Činčera, 2007) a jaké cíle si vytyčit pro environmentální výchovu?

„Vzájemná provázanost, krása a radost ze světa, aktivní soucit, úcta k životu, ekologická stopa, aktivní občanství, kritické myšlení.“ (Činčera, 2007, str. 57-58)

Tabulka 3: Cíle EVVO

Vzájemná provázanost	Děti jsou vedeny k pochopení, že svět je jedna velká množina. Nic nemůže existovat izolovaně, ale vždy v závislosti.
Krása a radost ze světa	Děti jsou podporovány ve vnímání okolního světa a uvědomění si jeho krásy. Naučí se mít rády místo, kde žijí.
Aktivní soucit	Děti jsou vedeny k uvědomění si zbytečného utrpení, k porozumění příčin a ke snaze toto utrpení zmírnit.
Úcta k životu	Děti se učí respektu a úctě k jiné živé bytosti.
Ekologická stopa	Děti jsou vedeny k poznání, jak spotřebitelské chování ovlivňuje životní prostředí a co za sebou nechávají. Tato poznání budou následně schopné přenést i do svých každodenních činností.
Aktivní občanství	Děti jsou vedeny k pochopení smyslu organizací, sdružení věnujících se životnímu prostředí, ale i k pochopení vlastního správného postoje a dobrovolnictví.
Kritické myšlení	Děti jsou vedeny ke schopnosti kritického myšlení, k opatrnosti vůči ideálům.

3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) obsahuje pět vzdělávacích oblastí:

Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět.

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po fyzické, psychické i sociální stránce. Pedagogové proto sledují při své práci tyto rámcové cíle, neboli záměry dle RVP PV:

„1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání

2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost

3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí“ (RVP PV, 2004, str. 11)

Pokud jsou naplňovány tyto rámcové cíle, vede vzdělávání k utváření základních klíčových kompetencí. Je důležité si uvědomit, že tyto cíle jsou univerzální a všudypřítomné, což znamená nejen v činnostech plánovaných, ale i při nejrůznějších situacích a za různých okolností, a proto mějme neustále na paměti, že děti ovlivňujeme svým jednáním, chováním i postoji. Hovořili jsme o klíčových kompetencích, což jsou soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince. Jejich osvojování je dlouhodobý a složitý proces začínající v předškolním vzdělávání a dotvářející se v dalším průběhu života. Pro předškolní vzdělávání jsou za klíčové považovány kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské.

Environmentální výchova je v předškolním vzdělávání průřezovým tématem všech oblastí, avšak více se na ni zaměřuje vzdělávací oblast Dítě a svět, která je rovněž označována za environmentální oblast. *"Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí - počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu - vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí."* (RVP PV, 2004, str. 29). Proč vlastně hovoříme o RVP PV? Školní vzdělávací program vychází z RVP PV, který slouží jako východisko pro vlastní vzdělávací

nabídku. Pomáhá pedagogovi vytvořit vzdělávací program, který dětem předkládá v podobě integrovaných bloků. Platí, že tyto bloky by měly být vytvořeny tak, aby se dotkly všech vzdělávacích oblastí. Ze zkušeností však již víme, že některých oblastí se dotýkáme více a jiných jen okrajově. Integrované bloky se mohou zaměřovat na určité téma, situace, činnosti. Mohou být krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé, dále rozčleněné. Jedno však platí určitě, měly by poskytovat dostatek podnětů ke konkrétním činnostem a měly by být velmi dobře promyšlené.

3.2 Dítě a jeho vnímání

S vedením dětí k lásce k přírodě, úctě ke všemu živému a touze k harmonii s přírodou by se mělo začít od nejužšího věku. Počátek by měl vzniknout v rodině a předškolní výchova by měla navazovat vzděláváním dětí na rodinnou výchovu. Avšak v dnešní uspěchané a hektické době jen stěží budeme hledat rodiny, kde je příroda a její ochrana kladena nad materiální statky. Společnost si však neuvědomuje, jak svou nedbalostí ovlivňuje systémy, které fungovaly a dnes bojují o své přežití. Pedagogové předškolního vzdělávání mají možnost vnést do budoucích generací lásku a pochopení, že lhostejným jednáním ničíme místo, kde žijeme. Proč se tedy věnovat environmentální výchově? *"Protože je to dobré pro dítě. Dítě totiž niterně a bytostně potřebuje kontakt s přírodou a jejími součástmi."* (Jančaříková, 2010, str. 2) Právě předškolní věk je pro dítě velmi důležitým obdobím jeho života. V tomto věku mají děti velkou schopnost empatie, jejich smysly jsou otevřeny všemu, co jim chceme předat. Je-li potřeba, jsou ochotné slevit z pohodlí, pokud jsou správně nadšeny pro věc. Právě u dětí je vidět jejich radost z nově získaných informací a jejich nadšení se často přenesou i na dospělého jedince. Děti si snadněji mohou, jsou-li k tomu vedeny, vytvořit správný nekonsumní postoj k přírodě. Příroda není jen něco okolo nás, ale je důležitou součástí našeho života a my lidé jsme její nedílnou součástí. (Leblová, 2012, str. 18 - 19)

3.3 Důvody realizace environmentální výchovy v MŠ

A proč tedy realizovat environmentální výchovu v mateřské škole? Jistě se najdou pedagogové, kteří odpoví, že je k tomu vedou legislativní důvody. Ovšem pedagog, který je hloubavý, jen stěží přijme takovou odpověď, neboť si je vědom, že tento postoj by vedl ke snížení kvality realizace environmentální výchovy a ta by se stala jen nutnou a okrajovou činností v předškolním vzdělávání a to není cíl, jehož chceme dosáhnout. Metodický pokyn MŠMT ČR č. 16745/2008-22 ze dne 27. 10. 2008 informuje zřizovatele a ředitele škol a školských zařízení o environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě a stanovuje

doporučené postupy při realizaci. Odstavec 1.3 nám sděluje, že EVVO má rozvíjet klíčové kompetence v kontextu vzájemných vztahů člověka a životního prostředí.

Avšak naprosto jasným důvodem proč realizovat environmentální výchovu, je skutečnost, že následky a budoucnost máme v našich rukách. Jen díky vlastnímu uvědomění můžeme postojte a hodnoty předávat dál.

V průběhu evoluce probíhal přísný výběr tak, aby z velkého množství nových forem rostlin i živočichů přežili jen ti zdatní. Člověk se naučil napodobit tento proces při pěstění užitkových rostlin a chovu hospodářských zvířat. Sám si hrál na evoluci. Přirozený výběr byl nahrazen umělým. Jen člověkem vybrané rostliny a zvířata směla dál přežít, ostatní vyhynula. Takto člověk zasahoval do přírody, aniž by si uvědomoval rozsah změn jím působících. Na modré planetě Zemi, schované pod mraky, pulzuje život, který se v úžasné rozmanitosti a kráse vyvíjel. V průběhu změn povrchu Země, který probíhal milióny let, měli živí tvorové čas se měnám a novým podmínkám přizpůsobit. V posledních letech se však velká území proměňují velmi rychle, lidé si nárokují čím dál více prostoru na planetě. Nepřizpůsobují se již životnímu prostředí, ale naopak požadují, aby se životní prostředí přizpůsobilo jejich požadavkům. Kde je sucho, území se zaplavuje, kde v cestě pokroku stojí lesy, bažiny, jsou srovnány a zničeny. Velké množství organismů nedokáže držet krok s těmito změnami a dochází k jejich vyhynutí či ohrožení. Některé lidské škody lze ještě napravit, avšak některé již nikoliv. Jak se na Zemi bude žít budoucím generacím, závisí na tom, jak se Zemí, životním prostředím a přírodou budeme zacházet a jaký postoj přijmeme. (Una, 1999)

4 APLIKACE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY V MŠ

„Výchova není v tom, poučovat lidi nebo jim dělat kázání, ale dát jim příležitost, aby sami mysli, sami srovnávali.“

Karel Čapek

4.1 Jak začít s environmentální výchovou

Rozhodli jsme se pro environmentální výchovu, ale kde začít? Ne každá mateřská škola má ideální podmínky pro environmentální výchovu. Liší se materiálním vybavením či prostředím, které školku obklopuje. Jen stěží si představíme, jak učitelka z centra města vyrazí s dětmi do vzdáleného lesa, přestože by ráda dětem poskytla tento zážitek, není to možné ani z časových a organizačních důvodů. Toto jsou dané podmínky, se kterými nic neuděláme. Vzpomeňme si však, že environmentální výchova má vychovávat k citlivosti a odpovědnému vztahu k prostředí, které nás obklopuje. Tudíž si můžeme metody a prostředky vybrat tak, aby nám co nejvíce vyhovovaly. Už jen klima školky, v níž se třídí odpad, neplývá se jídlem, pitím ani materiálem, dává základ správným postojům, neboť dítě se učí nápodobou a zde má ten nejvhodnější příklad pro nejlepší začátek. Dalším krokem je pak možnost pečovat spolu s dospělými o rostliny či zvířata chovaná v mateřských školách a pozorování živočichů žijících na školních zahradách ve svém přirozeném prostředí. (Leblová, 2012, str. 20 - 22) V rámci projektu Revitalizace školních zahrad, byla většina zahrad osázena rozmanitou flórou a herní prvky zasazeny do přirozeného přírodního prostředí vhodného pro environmentální výchovu. Záleží tedy na pedagogovi, jak se postaví k environmentální výchově a co vytěží z daných možností. A pokud stále není spokojený, může dále hledat nové a nové způsoby, které mu budou vyhovovat a budou pro děti přínosem.

4.2 Zásady, prostředky, metody a doporučení

Pro správnou aplikaci environmentální výchovy je nutné brát v potaz pedagogické zásady a doporučení, ale rovněž i metody a prostředky, které lze k aplikaci využít. Níže jsou popsány základní zásady, metody a prostředky využitelné k environmentálnímu vzdělávání v mateřské škole.

Pedagogické zásady, doporučení, metody a prostředky (Jančaříková, 2010, str. 25 - 47)

- Obecné edukační potřeby dětí předškolního věku – důležitá je znalost specifických vzdělávacích potřeb této věkové skupiny. Výchova by měla být realizována zajímavou formou. Vhodným způsobem lze dětem vysvětlit i velmi složité děje. Dítě potřebuje slyšet správné názvy všeho, čím je obklopeno.

- Podpora zvědavosti
- Uvědomit si různé typy osobnosti
- Respektování časového kontextu a přirozených cyklů
- Rozvoj fantazie
- Vzdělávání bez soutěžení a porovnávání
- Podpora aktivity dětí
- Poznání všemi smysly
- Rozvoj kritického myšlení

Pozorování

Pozorování je první nástroj, který člověk používá. Pro děti je naprosto přirozené pozorovat to, co se hýbe. Pozorování je vlastnost vrozená a našim úkolem je tuto vlastnost rozvíjet a dovést k dokonalosti. Děti potřebují čas a prostor na pozorování. Dospělý by měl umět trpělivě a pozorně naslouchat vyprávění dítěte o tom, co objevilo. Nejedná se o žádné objevy důležité pro lidstvo, ale o objevy důležité pro osobnost dítěte. Pokud však dítě nedostane zpětnou vazbu, dojde k vyhasnutí této pozorovací schopnosti.

Pozorování v environmentální výchově:

Pozorování je záměrné a aktivní přijímání podnětů z okolí spojeného bezprostředně s myšlenkovou činností. Pozorovat lze prostým okem nebo za pomoci speciálních pomůcek.

Typy pozorování:

- Podle způsobu pozorování jednotlivých objektů
 - a) Bezprostřední – pozorovaným objektem je samotná přírodnina nebo jev
 - b) Zprostředkované – pozorovaným objektem je model, preparát, obraz apod.
- Podle časového hlediska
 - a) Krátkodobé – pozorování v průběhu jedné vyučovací jednotky
 - b) Dlouhodobé

c) Fenologické – pozorování vývoje a změn v přírodě v průběhu roku

Pozorování má význam pro vytváření konkrétních a jasných představ o přírodninách a přírodních jevech. (Podroužek, 2007)

Experimentování a kontakt s přírodninou

Některé děti přecházejí z pozorování do experimentování přirozeně, neboť jsou velmi zvědavé a nestačí jim jen vidět, ale chtějí hlouběji poznat to, co se zásahem změní. Experiment je zásah do přirozeného stavu věci a někdy ani dospělý nedokáže odhadnout, co zásahem způsobí.

Experimentování je spojeno s pozorováním, je názorné a opakovatelné. Experimentování:

- Demonstrační – provádí ho pedagog
- Frontální – provádí ho děti

Typem metody manipulace s přírodninami je tzv. morfologické cvičení. Děti se seznamují se stavbou přírodniny, zaměřují se na podstatné znaky a dokáží podle pozorovaných znaků přírodniny třídit. (Podroužek, 2007) Kontakt s přírodninami je pro dítě velmi důležitý. Úzce souvisí s potřebou poznávat všemi smysly a s možností „osahat si to, co mě zajímá“. Ani ten nejlepší obraz či model nenahradí skutečnost.

Poznávání vybraných modelových organismů

Zásadou je, aby vybraných organismů nebylo příliš mnoho, ale aby byly zastoupeny různé třídy živočichů, čeledě rostlin a hub a aby výběr vycházel ze zájmů dítěte a z možnosti kontaktů.

Výchova prací

Společnost chce ochránit děti od nadměrné práce a výsledkem je odstrižení dětí od jakékoliv pracovní činnosti, která však v sobě skrývá spontánní příležitost k mezilidské komunikaci. Děti jsou prací přirozeně zapojeny do života dospělých, seznamují se s různými činnostmi, postupy, nástroji. V MŠ jsou děti zapojovány do činností spojených s úklidem hraček, pracovních ploch apod. Měly by však být zapojeny i do činností souvisejících s údržbou a zvelebováním školní zahrady, krmení ptáků, zvěře apod.

Projektové vyučování

Projektové vyučování je založeno na tom, že jedno téma umožní dětem procvičení ve všech vzdělávacích oblastech. Vzhledem k vyšší účinnosti je nejen pro MŠ doporučován projekt dlouhodobý.

Inspirace od předků a od jiných kultur

Vzhledem k tomu, že naši předkové žili jiným životním stylem a ve větším souladu s přírodou než dnešní generace, je vhodné se k některým návykům a zvykům vracet. Stále více se setkáváme s obnovou výuky lidových řemesel, jako je tkaní, drhání, filcování, pletení z proutí apod. Naši předci měli menší ekologickou stopu a z tohoto důvodu může vhodně vybraný modelový příklad posloužit pro environmentální výchovu. Obdobně nás mohou motivovat i jiné kultury, které na rozdíl od nás žijí v souladu s přírodou i v extrémních životních podmínkách šťastně a spokojeně.

Inspirace od lesní pedagogiky

Lesní pedagogika má na našem území tradici a v posledních letech dochází ke znovuobjevení venkovní pedagogiky. Na našem území vznikají lesní školky. Inspirace pro tyto školky k nám přichází ze zahraničí. Je mnoho podob lesních školek, jejichž spojovacím článkem je důraz na pobyt venku, práci s přírodninami a rozvoj kvalitních přátelských vztahů mezi dětmi.

Zvířata

V dnešní době spousta dětí nemá příležitost poznat různá zvířata, seznámit se s jejich chovem, užitkem, životem i péčí o ně. Příležitost k tomuto poznání jim může poskytnout mateřská škola prostřednictvím těchto metod:

- Návštěvní program – obvykle probíhá tak, že skupinu dětí navštíví odborný lektor se speciálně připravenými zvířaty, ale i například rodič s domácím zvířetem.
- Třídní nebo školní chov – realizován prostřednictvím dlouhodobé péče o vhodně vybraný druh živočicha. Nevhodně vedený chov je kontraproduktivní, protože se děti časem mohou ztotožnit s tím, že se o zvířata mohou starat nedbale.
- Péče o volně žijící organismy – jedná se především o dokrmování ptáků v zimě, věšení hnízdních budek apod.

- Užitkový chov – v prostorách mateřských škol není realizován. Někomu by mohl chov užitkových zvířat připadat až nevhodný, přestože není žádným nařízením zakázán. S užitkovými zvířaty se děti mohou setkat buď v rámci návštěvního programu, u soukromého chovatele či v ekocentru.

Dlouhodobá péče o libovolný přírodní subjekt

Děti v MŠ si společně s učitelkou vyberou libovolný přírodní subjekt. Tato péče učí děti trpělivosti, vytrvalosti, umožňuje poznání v časovém kontextu. Důležitou roli hraje podpora a ochota dospělého. Na dlouhodobé péči se dítě předškolního věku převážně jen podílí, postupem času jeho podíl roste.

Tvorba z přírodních materiálů

Přírodní materiál umožní dětem specifický kontakt s přírodou. Při práci s přírodninami se nejen procvičuje jemná motorika, ale děti se rovněž seznámí s kulturními hodnotami předávanými z generace na generaci či technikami našich předků.

Propojení výtvarné a environmentální výchovy

Jestliže dítě v přírodě prožije silný emocionální zážitek, má potřebu jej nějak zaznamenat, často právě výtvarně. Neznamená to vždy vzít pastelky a papír. Děti mohou výtvarně zaznamenávat i v přírodě, skvěle se hodí například klacík a písek.

Hudební činnosti a hudba přírody

Využit lze lidové písně o přírodě, vztahu člověka k přírodě. Děti se učí tyto písně nejen po hudební stránce, ale také proto, aby uměly ventilovat silné emoce vhodným způsobem. A sama příroda je hudební inspirací, neboť je plná nejrůznějších zvuků.

Ekonarologie

Klíčovým edukačním nástrojem v předškolním věku je vyprávění a čtení příběhů. Děti si lépe zapamatují informace, které jim jsou předkládány vhodným příběhem. V rámci ekonarologie se děti učí naslouchat přírodě, hledají její příběhy a získávají informace a odpovědi přímo z přírody.

Hry v přírodě a na přírodu

Využívání her a herních prvků v přírodě je poměrně rozšířené. Tyto hry jsou významné pro zdravý rozvoj dítěte. Nalezneme spousty knih s množstvím různých her v přírodě a na přírodu. Pedagog, ale i rodiče mohou čerpat z nepřeberného množství publikací. Avšak

správný pedagog dokáže hru přizpůsobit svým představám, cílům i dětem. Využije svou fantazii i znalost okolí a dětí.

Dramatická výchova

V MŠ nezastupitelnou roli hraje dramatická výchova. Proč ji tedy nevyužít i při vzdělávání o přírodě. Využití loutek, skřítků a postav pro sdělení rozmanitých informací je pro děti zábavné, lépe přijatelné a zapamatovatelné. Loutky pro dramatickou výchovu lze vyrábět i společně s dětmi z různých přírodních materiálů. O to větší přínos do života a vzdělávání dítěte.

Slavnosti

Jedná se o velmi efektivní formu realizace environmentální výchovy. Nejznámější je Den Země, který se slaví 22. dubna. Tradičními slavnostmi pak jsou: Slavnost otvírání studánek, Zamykání lesa.

Počítání, měření, vážení

Příroda poskytuje příležitosti pro mnoho aktivit rozvíjejících předmatematické schopnosti a logické myšlení.

Přírodovědné vycházky

„Nestačí jen jít, nestačí jen pohyb, dýchání, pobyt na čerstvém vzduchu, v sluneční lázni. V proudu vzduchu, ve vůni lesa. Nutno se též dívat, naslouchat, pozorovat, zkoumat. A tu otevírá se nám úžasné široké pole činnosti, při které se sblížíme s přírodou, nalezneme smysl a řád života, naučíme se znáti krásu, milovat dobro, vyznávat pravdu. Příroda je kniha života nevystihlé krásy, kniha nejvzácnější, plná ladu, smíru, hlasatelka pravdy, dárkyně štěstí. Musíme ji však poznat a pochopit.“ a. B. Svojsík, Jan Novák: Základové skautingu (Zapletal, 2003)

Naučné stezky

Jsou velmi efektivní, avšak náročné na přípravu. Děti chodí mezi jednotlivými stanovišti v malých skupinkách a plní zadané úkoly.

4.3 Prostředí pro environmentální výchovu

Pedagogové nepřijímají zodpovědnost jen za obsah vzdělávacího programu, ale rovněž i za prostředí, v němž se děti vzdělávají. Prostor musí odpovídat věku dětí, být bezpečné a

dostatečně podnětné. Nejvhodnější je pak prostředí, v němž se děti mohou co nejsamostatněji a nejsvobodněji pohybovat.

Venkovní prostředí

Pro environmentální výchovu je samozřejmě nejvhodnější prostředí vnější, přírodní a školní zahrada je pro děti předškolního věku ideální. Zahrady mateřských škol jsou pro děti bezpečné, neboť jsou oplocené a přesto často v sobě skrývají tajuplná a lákavá místa pro různá dobrodružství odehrávajících se v mysli malých badatelů a průzkumníků. Dítě má přeci právo setkávat se ve svém životě se vším, co ho obklopuje a nebýt izolované od okolního světa a „hýčkáno v bavlnce“ před nástrahami světa. Jen tím, že je seznámeno se skutečností, se učí, jak správně postupovat. Zcela automaticky tak přijme zákonitosti přírody, životního prostředí. Proto by základem úpravy zahrad měla být snaha o pestrost prostředí, vybízejícího k různým aktivitám. Jde o nejbližší přirozené prostředí pro environmentální výchovu, lze zde sledovat cyklické střídání dne i roku, pečovat o rostliny, pozorovat různé živočichy, bádat, hrát hry. K zahradě však nepatří jen radosti, ale i práce spojené s údržbou. I k této činnosti by měly být děti právě prostřednictvím školních zahrad vedeny a zajisté pocítí radost z dobře odvedené práce. Nejvíce jsme se zaměřili na školní zahradu, děti by ale měly mít možnost navštívit i další ekosystémy jako například les, pole, louky, rybníky, hory apod. Využití venkovního prostředí záleží zejména na pedagogovi konkrétní mateřské školy, neboť ten nejlépe sám ví, co mu okolí i chod MŠ umožňuje. (Jančaříková, 2010)

Vnitřní prostředí

Svou roli v environmentálním vzdělávání hraje i vnitřní prostředí. Nemá smysl vést děti k lásce k přírodě, životnímu prostředí, vysvětlovat jim, co je správné a co nikoliv, pokud v takovém prostředí vzdělávání neprobíhá. Jen těžko osvojíme dětem třídění odpadu, pokud MŠ odpad netřídí apod. Prostor školy a třídy by mělo být vytvořeno s ohledem na pravidla trvale udržitelného života. Vnitřní prostředí by mělo být co nejpestřejší. Výzdobu mohou tvořit rozmanité obrázky z přírody, přírodniny ve skleněných nádobách a ke hrám mohou dobře posloužit i samotné vybrané přírodniny. Nedílnou součástí třídy by pak měly být dostupné atlasy, encyklopedie, knihy o přírodě. Přímou blahodárně na děti působí přírodní koutek ve třídě. Zde děti mohou společně s učitelkou pečovat o vybrané rostliny či zvířata vhodná do MŠ. (Jančaříková, 2010, str. 16 – 23)

4.4 Zážitková a lesní pedagogika

Svou nezastupitelnou úlohu při aplikaci environmentální výchovy má zážitková pedagogika. Je to pedagogický směr, jež klade důraz na aktivitu dětí a výchovné procesy na vlastním prožitku, který lze následně využít pro osobnostní růst. Využívá zážitek ze hry k předem stanoveným pedagogickým cílům. V Česku vznikl koncept, který můžeme považovat za originální příspěvek do společného duchovního hnutí evropské výchovy. Tento koncept vychází z kořenů výchovy v přírodě a navazuje na její nejlepší tradice, čímž se liší od zahraničních konceptů. V české zážitkové pedagogice se klade důraz na slova prožitek, zážitek, zkušenost, které jsou vyvolávány v cíleně plánovaných situacích. (Hanuš, 2009) Pedagogové při zážitkovém učení účelově zapojují děti do přímých zážitků, zkušeností a jejich soustředěné reflexe s cílem posílit znalosti, dovednosti a hodnoty. Děti objevují nové poznatky samy, místo aby jen poslouchaly vyprávění někoho jiného. (Bedrník, 2015)

Lesní pedagogika je metoda lesnické a environmentální osvěty, která se zabývá předáváním pravdivých informací o fungování lesa zábavnou formou prostřednictvím lesního pedagoga. Důraz je kladen na zážitkové poznávání lesa, vnímání lesa všemi smysly. Motto lesní pedagogiky zní: „ O lese učit v lese.“ (Lesní pedagogika, 2015)

5 EKOCENTRA

V posledních letech byl zaznamenán nárůst ekocenter, ekofare, ekologických středisek, nabízejících environmentální výchovu a možnost seznámit děti se spoustou zajímavostí. I toto může být přeci jedna z možností environmentální výchovy v mateřské škole. Zejména pro pedagogy začínající s environmentální výchovou je tu šance pracovat pod vedením zkušených lektorů, seznámit se s možnostmi aplikace této výchovy do edukačního procesu. Ekocentra disponují větším množstvím vhodných pomůcek i možností než mateřská škola. Mají pro environmentální výchovu vhodná prostředí a pedagogům tak nabízejí jedinečnou možnost dětem nabídnout nevšední a nezapomenutelný zážitek. Snahou ekocenter je učit, vzdělávat a informovat děti a dospělé o jedinečnosti, spletnosti a vzájemné závislosti všech složek životního prostředí. Jedním z hlavních cílů je probuzení toho kladného v lidech a umožnit tak zachování životního prostředí i pro další generace. Poskytují široký rozsah služeb, organizují programy, jejichž formy jsou velmi rozmanité – ekologické výukové programy, terénní programy, školní ekologické projekty, exkurze, rukodělné dílny a další.

5.1 Sdružení středisek ekologické výchovy

Za účelem lepší spolupráce organizací zaměřených na ekologickou výchovu vzniklo v dubnu 1996 Sdružení středisek ekologické výchovy (SSEV) Pavučina. Významným dlouhodobým projektem tohoto sdružení je M. R. K. E. V., což znamená Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy. Cílem je rozvoj a podpora regionálních sítí pedagogických pracovníků, škol a organizací zabývajících se environmentální výchovou a podpora při vytváření a realizaci školních programů. Školám zapojeným v tomto projektu jsou rozesílány informace z oblasti environmentální výchovy, metodické materiály a časopis pro ekogramotnost Bedrník. Pro vzdělávací a informační podporu mateřským školám vznikl v roce 2007 dlouhodobý program Mrkvička, jehož cílem je vytvoření sítě mateřských škol se zájmem o environmentální výchovu, jejich podpora na základě zmapovaných potřeb a zprostředkování vzájemné výměny zkušeností pedagogických pracovníků se zpracováním a realizací environmentální oblasti Dítě a svět v rámci školních vzdělávacích programů. V současnosti sdružuje Mrkvička více než 800 mateřských škol ze všech krajů ČR. (Pavučina, 2016)

5.2 Kodex střediska dle SSEV (Pavučina, 2004)

„1. Posláním střediska ekologické výchovy je přispívat ke zlepšování lidských postojů k péči o životní prostředí prostřednictvím výchovy, která vede k myšlení a jednání v souladu

s principy udržitelného rozvoje. Cílem ekologické výchovy je přijetí odpovědnosti za kvalitu životního prostředí a úcta k životu ve všech formách.

2. Ekologická výchova se uskutečňuje zejména prostřednictvím ekologických výukových programů, seminářů pro pedagogické pracovníky, programů pro mimoškolní výchovu, akcí pro veřejnost, publikační činností a poradenstvím.

3. Středisko ekologické výchovy pečlivě zvažuje, zda je činnost jednotlivců a organizací, od nichž přijímá prostředky, v souladu s principy udržitelného života. Prostředky využívá hospodárně a výsledky svého hospodaření pravidelně zveřejňuje ve výroční zprávě.

4. Při svém provozu a pořádaných akcích usiluje středisko ekologické výchovy o co nejmenší dopady na životní prostředí a snaží se využívat místní zdroje.

5. Pracovníci střediska ekologické výchovy jednají v souladu s jeho posláním, jsou pro svou práci dostatečně odborně i pedagogicky kvalifikováni a dále se vzdělávají. Se všemi návštěvníky jednají s co největší vstřícností. Střediska ekologické výchovy se snaží do své činnosti zapojovat dobrovolníky a pro jejich práci vytvářejí co nejlepší podmínky.

6. Středisko ekologické výchovy se aktivně zapojuje do veřejného dění ve svém regionu, spolupracuje s ostatními středisky Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina a dalšími organizacemi působícími v oblasti životního prostředí a výchovy, které při své činnosti dodržují obdobné zásady.

7. Střediska ekologické výchovy dodržují zásadu otevřenosti a nezávislosti, dbají také na věcnou správnost a aktuálnost předávaných informací.

8. Středisko ekologické výchovy stanovuje vnitřní pravidla vedoucí k naplňování tohoto kodexu a pravidelně vyhodnocuje jejich dodržování. “ (Pavučina, 2004)

6 MATEŘSKÁ ŠKOLA SLUNÍČKO A KRAJSKÉ EKOLOGICKÉ STŘEDISKO CHEB

6.1 Mateřská škola Sluníčko

Tato chebská mateřská škola zahájila svou činnost v roce 1967. Od roku 2003 patří k této mateřské škole odloučené pracoviště v Hájích a od roku 2006 odloučené pracoviště pro děti s očními vadami v budově očního stacionáře. V současné době mateřskou školu tvoří 10 tříd s kapacitou 251 dětí. Areály všech tří škol jsou obklopeny množstvím rozmanité zeleně a jsou tak pro děti a učitelky celoročním zdrojem inspirací při seznamování s přírodou.

Školní vzdělávací program vychází z RVP PV, ponechává učitelkám dostatek prostoru pro tvorbu třídních vzdělávacích programů a integrovaných bloků. Cílem v oblasti environmentální výchovy je vést děti k porozumění živé i neživé přírody, neboť ten, kdo nerozumí přírodě, nerozumí ani sám sobě. ŠVP se řídí čtyřmi ročními dobami, nese název Sluníčko, které se stává partnerem a rádcem ve třídě, na zahradě i při všech činnostech dětí. Příroda je jen jedna a my ji musíme chránit a pečovat o ni. Každá třída si v rámci environmentální výchovy a badatelsky orientovaného učení vede s dětmi deníky se zaznamenanými přírodními změnami a svými zdokumentovanými pokusy. Ve třídách vznikají přírodní koutky, kde se děti denně starají o chov bezobratlých živočichů (např. pakobylky indické, achatiny, raci pruhovaní, strašilky...) a o rostliny. Ve všech tematických blocích jsou preferovány především aktivizující, výzkumně pozorovací, smyslové, projektové a kooperativní činnosti, které využívají přímého kontaktu s přírodou. Do vzdělávání dětí jsou rovněž zařazovány canisterapie a hippoterapie.

6.2 Projektová třída

Tabulka 4: Projektová třída

Třída	2. třída „Medvídci“
Věkové složení	3 – 6 let
Učitelky	Jitka Čadková, Veronika Kubicová
Název TVP	„Medvídkovo putování kouzelnou přírodou“

Cílem TVP je vést děti k lásce k přírodě, úctě ke všemu živému a k uvědomění si, že lidé jsou součástí přírody, kterou svým jednáním ovlivňují.

Ve třídě je vytvořen přírodovědný koutek, kde se děti starají o raky pruhované, achatiny a pakobylky indické. K dispozici mají lupy, mikroskopy, encyklopedie. Pro děti jsou tato zvířata přirozenou součástí třídy a péče o ně je pravidelným denním rituálem. Ve třídě se nevěnují jen pravidelné péči o zvířata, ale také o rostliny. Dále pak společně pečují o flóru, vzhled i útlonost školní zahrady, kde mají svůj záhon s rostlinami, které si vybraly.

Pro děti této třídy byla uskutečněna návštěva ekocentra s názvem „Za zvířátky na farmu“, dětem se akce líbila a velmi ji prožívaly. Realizovaná jednorázová návštěva ekocentra vedla k zamyšlení, zda je tento přístup v environmentálním vzdělávání natolik účinný a přináší to, čeho chceme v edukaci dosáhnout. Pro děti zajisté zajímavá akce v podobě výletu za zvířaty, ale.... Vybavenost ekocentra, znalosti lektorů jdou využít více. Nepřinesou pravidelné návštěvy více? A tak vznikla dohoda o spolupráci a pravidelných společných akcích. Děti se neúčastnily pouze návštěv ekocentra, ale i návštěv lesa, výstavy hub, pozorování ptactva a návštěv lektora v mateřské škole.

6.3 Školní statek a krajské středisko ekologické výchovy Cheb

6.3.1 POLOHA A POPIS

Ekocentrum vzniklo v areálu školního statku v lokalitě Cheb – Dolní Dvory. Obklopeno je zemědělskou krajinou vhodnou a využívanou k pěstebním i chovatelským činnostem. Samotné ekocentrum je rozděleno na hlavní areál a Malou farmu.

Obrázek 1: Mapa areálu Cheb

V hlavním areálu nalezneme přírodní stanoviště jako jsou remízek, rybník, sbírku okrasných rostlin, zahrádku s léčivými bylinami, ukázky polních plodin, záhony s ovocem a zeleninou, malý sad, skalku s různými druhy skalniček, velký hmyzí hotel, květnatou louku, přístroje na měření meteorologických jevů a budovu s velkou otevřenou učebnou a infocentrem.

Na Malé farmě se setkáme s nejběžněji rozšířenými hospodářskými a domácími druhy zvířat. Na farmě je chován tur domácí, ovce domácí, osel domácí, kur domácí, králík domácí, krocán domácí, miniprase, holubi a koně.

K využití je neskutečná škála možností. Děti se se zvířaty seznamují, mají možnost si na ně sáhnout, pečovat o ně, přijdou do kontaktu i s činnostmi a potřebnými nástroji. Naučí se spousty nových věcí zážitkovou formou.

6.3.2 HISTORIE

Původní školní statek zajišťoval praktickou výuku a výchovu žáků a učňů v zemědělských i nezemědělských oborech. Z regionálního i celostátního hlediska klesá v posledních letech zájem o toto vzdělání. Naopak ale rostl význam environmentálního vzdělávání, jež se zaměřoval na školy, širokou veřejnost i podnikatelskou sféru. Školní statek měl zásadní předpoklady fungovat nadále jako středisko praktického vyučování a současně se začít specializovat na environmentální výchovu s působností napříč všemi formami vzdělávání.

Zásadní východiska a předpoklady záměru zřízení střediska environmentální výchovy:

- dobré materiálové a technické vybavení
- poloha dobře dostupná pro školská zařízení celého kraje
- hospodaření dle kodexu správné zemědělské praxe a v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje
- výuka v reálném prostředí

Po schválení konceptu vzniku ekocentra Krajským úřadem Karlovarského kraje byla zahájena výstavba areálu Malá farma, která byla v létě 2012 dokončena. V září téhož roku zde začaly probíhat první pilotní výukové programy.

Vzhledem k rostoucímu zájmu se areál rozrostl. V současné době je vystavěn tak, aby podporoval různé oblasti ekologické výchovy.

6.3.3 CÍLOVÉ SKUPINY A SMĚRY VÝCHOVY

Z počátku byli cílovou skupinou žáci základních škol. Zájem o ekologické středisko, nabízené výukové programy, byl zjišťován prostřednictvím dotazníkového šetření. V další fázi se cílovou skupinou staly mateřské školy, pro něž bylo zapotřebí výukové programy upravit vzhledem k věku, zájmu i schopnostem dětí.

Směrování nabízených výukových programů:

- Výchova k ekologii, ochrana přírody
- Ekologické zemědělství, výroba bioproduktů
- Kodex správné zemědělské praxe
- Odpadové hospodářství
- Energetické hospodářství

6.3.4 NABÍZENÉ VÝUKOVÉ PROGRAMY

Krajské ekologické středisko nabízí programy jak pro žáky základních, středních škol, tak pro děti z mateřských škol. Nebudeme zde uvádět programy pro ZŠ a SŠ, ale zaměříme se jen na ty, které jsou určeny mateřským školám.

Všechny programy jsou pro skupiny do 25 dětí, probíhají v prostorách Malé farmy a v učebnách ŠSaKSEV Cheb, případně dle požadavků pedagoga v jiném terénu. Mimo těchto výukových programů nabízí středisko možnost spolupráce i na dalších programech dle požadavků pedagogů a možností střediska.

V následující tabulce jsou uvedeny aktuální výukové programy vhodné pro děti mateřských škol. Všechny tyto programy probíhají v areálu ekocentra.

Tabulka 5: Programy střediska

Výukový program	Cíl
Za zvířátky na farmu	Seznámení se zvířaty chovanými na farmě. Osvojení nových pojmů a získání bližší představy o jejich potřebách.
Odpadománie	Prohloubení znalostí v oblasti třídění a recyklace odpadu. Získání osobní zkušenosti formou her a tvoření.
Hrajeme si na zahradě	Seznámení s historií zahradničení, se základními druhy ovoce a zeleniny. Vlastní zkušeností získat znalost zahradnických prací.
Babka kořenářka	Seznámení s různými druhy bylin, jejich pěstováním, sběrem, sušením i využitím. Vyzkoušení si výroby léčivé masti.
Houbařské dny	Seznámení s houbami našich lesů, správným sběrem i chováním v lese.
Předvánoční tvoření	Vytvoření vánoční výzdoby z přírodnin. Seznámení s tradicemi Vánoc.
Velikonoční tvoření	Děti se učí plést pomlázku, zdobit vejce. Seznámení s tradicemi Velikonoc.
Týdny mláďat	Vítání jara v areálu ekocentra.

6.3.5 ÚROVEŇ EKOCENTRA VE SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍM STŘEDISKEM

Ekocentrum spolupracuje v rámci environmentální výchovy se střediskem v sousedním německém městě Waldsassen. Vedení německého střediska oslovilo ekocentrum v rámci programu Cíl 3 týkajícího se evropské územní spolupráce. V rámci této spolupráce byla získána dotace na výstavbu centrální budovy s učebnou a výstavními prostory, která umožnila nové činnosti na české straně a německá strana získala mobilní včelín, který byl vybudován v ČR a následně do Waldsassenu převezen. Do budoucnosti by měl včelín sloužit díky mobilitě obou stranám. V rámci spolupráce získala česká strana silného

zahraničního partnera. Výuka probíhá na české i německé straně, vytvořeny jsou dvojjazyčné materiály.

V následující tabulce jsou uvedeny porovnávané oblasti ekocentra a zahraničního střediska.

Tabulka 6: Srovnání ekocentra Cheb a střediska Waldsassen

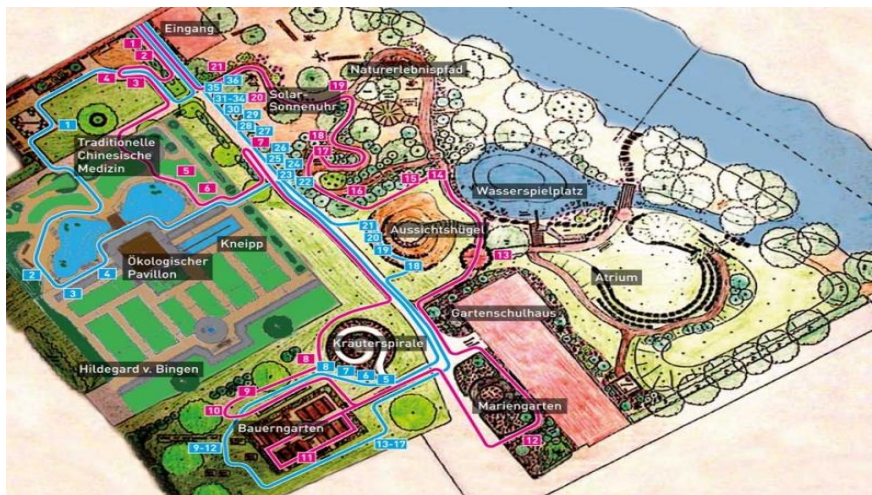
	Krajské středisko ekologické výchovy Cheb	Umweltstation-Abtei Waldsassen
Založeno	2012	2004
Prostor	Vlastní prostory.	Integrováno do klášterní zahrady.
Poloha, dostupnost	Poloha velmi dobře dostupná pro školská zařízení celého kraje i některých regionů Plzeňského kraje. Středisko je zahrnuté do projektu exkursí, na které Krajský úřad Karlovarského kraje hradí dopravu.	Poloha velmi dobře dostupná pro školská zařízení i širokou veřejnost. Umístěno v blízkosti městského parku, klášterní školy a centra města.
Nabídka programů	Viz výše. Nabídka programů se neustále rozšiřuje.	Zážitky v přírodě Udržitelný životní styl Tradice v regionu Klášterní medicína
Oblasti vzdělávání	Ekologie, ochrana přírody, zemědělství, bioprodukty, odpadové hospodářství, energetické hospodářství, řemesla, léčivé rostliny	Půda, voda, les, ochrana přírody, léčivé rostliny, klima, tradiční řemesla, energie
Metody vzdělávání	Smyslové vnímání přírody, zážitková pedagogika, výstavy	Smyslové vnímání přírody, zážitková pedagogika, meditace, workshopy, ekologická pedagogika, výstavy, řemeslné trhy
Cílové skupiny	MŠ, ZŠ, SŠ	MŠ, ZŠ, SŠ, občanská sdružení, turisté, senioři, postižení lidé
Zaměření	Fauna, flóra	Flóra, fauna minimálně

Vzhledem k delšímu působení střediska Waldsassen je nabídka jím nabízených programů pestřejší. Je potřeba zmínit, že středisko Cheb je stále ještě ve výstavbě a pracuje

na rozšíření prostor, zlepšení materiálního vybavení a rozšíření výukových programů. Do budoucna by se zde měly objevit interaktivní tabule, prosklený včelín i více personálu k zajištění chodu. Dnes však již můžeme říct, že středisko nabízí zajímavé programy, prostory i vybavení.

České středisko je školním zařízením oslovujícím školy. Zaměřeno je na zemědělskou oblast a chov zvířat. Naopak německé středisko je zaměřeno spíše na veřejnost a převážně preferuje pěstování rostlin. Lze konstatovat, že více možností k vyzkoušení různých činností v rámci výuky mají děti v českém středisku a německé středisko, přestože nabízí spousty zajímavostí, je vhodnější spíše pro návštěvu rodičů spolu s dětmi, k prohlédnutí rostlin a příjemně strávenému dni v nádherné zahradě.

Obrázek 2: Mapa střediska Waldsassen

6.4 Spolupráce MŠ a KSEV Cheb

Počátky spolupráce lze již zaznamenat na samého začátku vzniku KSEV, tedy od roku 2012. Tato spolupráce spočívala v návštěvách centra a zařazení MŠ do projektu Mrkvička, jehož součástí je i KSEV. Stále se však nejednalo o správnou spolupráci, k té došlo až v červnu 2015. Tehdy se sešli zástupci střediska se zástupkyní MŠ (Veronika Kubicová), která přednesla svůj požadavek. Uskutečnění environmentálních projektů dle svých představ za pomoci zástupců střediska a s využitím možností, jež středisko nabízí. Mělo se jednat o pravidelné návštěvy, aplikaci nových výukových programů včetně programů mimo areál střediska. Tento nápad byl jednohlasně přijat a spolupráce naplánována pro školní rok 2015/2016. Mimo pravidelné společné akce v terénu se spolupráce týká i besed na dané téma v MŠ, návštěvních programů se zvířaty v MŠ a průzkumných činností souvisejících

se zaváděním nových činností ve středisku (např. vánoční vyrábění – vhodnost, časová náročnost apod., zájem dětí o nové omalovánky apod.).

Tabulka 7: Naplánované projekty

Září	Na návštěvě u lesních skřítků
Říjen	Hu, podzim už je tu!
Listopad	Zamykání lesa
Prosinec	Bílý vánoční čas
Leden	Kam se ptáčku, kam schováš?
Únor	Staráme se o zvířata
Březen	Jaro na farmě
Duben	Jarní čištění studánky a lesa
Květen	Co jsem viděl v trávě
Červen	Loučení na farmě

7 VÝUKOVÉ PROGRAMY

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vytvoření výukových programů ve spolupráci s lektory ekologického střediska Cheb, které by sloužily pedagogům mateřských škol i lektorům k edukaci dětí v oblasti environmentální výchovy. Spolupráce vedla k zamyšlení se nad novými typy programů a k otevření cesty realizace nových programů. Celkem bylo vytvořeno deset výukových programů, rozložených na celý školní rok.

Vzhledem ke skutečnosti, že autorka bakalářské práce sledovala vznik ekocentra od samého začátku, rodila se zároveň s výstavbou ekocentra i myšlenka, jak centrum využít při práci v mateřské škole. Spolu s dětmi z MŠ byly absolvovány první pilotní výukové programy, avšak stále nebyla naplněna autorčina představa skutečné spolupráce. Ta přišla záhy. Na základě dotazu, položeného řediteli školního statku, zda by podpořil vzájemnou spolupráci s mateřskou školou, byla dána zelená a spolupráce mohla být zahájena. Samozřejmě bylo zapotřebí získat i souhlas vedoucího střediska a lektorky, neboť jich se samotná spolupráce týkala nejvíce. Vzhledem k tomu, že vedoucí střediska je člověk na svém místě, nebyly se získáním souhlasu žádné potíže. Naopak, vedoucí i lektorka se pro věc nadchli.

Byl sestaven realizační tým. Na první informační schůzce bylo vyjasněno, jak bude spolupráce na programech probíhat, co je potřeba zjistit a čeho se držet. Neformálním průzkumem mezi učitelkami mateřské školy bylo zjišťováno, zda by měly zájem o pravidelné výukové programy a zda by byly ochotné s dětmi každý měsíc vyjízdet do blízkého okolí a účastnit se pobytu na farmě či v přírodě. Vzhledem k tomu, že programy měly vzniknout pro děti mateřských škol, bylo nutné, aby byly v souladu s RVP PV, přizpůsobené dětem předškolního věku, organizaci dne v MŠ, přiměřeně náročné, srozumitelně formulované, jednoznačné, dosažitelné, upotřebitelné, přitažlivé, zábavné, pestré, motivované, měly nabídnout dostatek pohybu a hry. Opomenout se nesměla ani variabilita a proměnlivost přírodního prostředí. Cílem nebylo vytvořit programy nabitě slovními informacemi, ale spíše takové, v nichž si děti budou hrát v přírodním prostředí.

Vlastní autorčino ověření funkčnosti výukových programů v praxi s dětmi MŠ pomohlo k doplnění či vynechání některých pokynů v metodických listech. Vzhledem k aplikaci programů v praxi a jejich zařazení do edukačního procesu dětí v oblasti environmentální výchově, bylo možné sledovat vyvíjející se vztah dětí k přírodě, k okolnímu prostředí i k sobě samému ve vztahu k životnímu prostředí.

7.1 Na návštěvě u lesních skřítků

Výukový program „Na návštěvě u lesních skřítků“ směřuje k osvojení vhodného chování, bezpečného a přirozeného pohybu v lesním prostředí a uvědomění si rozmanitosti přírody. Program probíhá v lesním prostředí nedaleko Chebu a je rozdělen do pěti stanovišť. Cílem programu je dát dětem možnost vnímat les všemi smysly jako velmi rozmanitou část přírody, která je nedílnou, nutnou a nenahraditelnou součástí lidského života. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 1.

7.2 Hu, podzim už je tu!

Výukový program „Hu, podzim už je tu!“ směřuje k poznávání charakteristických znaků podzimu v přírodě. Probíhá v prostředí ekocentra a je rozdělen na čtyři stanoviště, na nichž si děti osvojí znaky podzimu, naučí se rozlišovat základní druhy ovoce a zeleniny. Cílem je motivovat děti k zájmu o přírodu a tento zájem umět emočně prožívat. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 2.

7.3 Zamykání lesa

Výukový program „Zamykání lesa“ směřuje k získávání nových poznatků o přírodním prostředí. Snaží se o vytvoření kladného vztahu k přírodě prostřednictvím prožitkového pobytu v ní. Probíhá v prostředí lesoparku Amerika a je rozdělen do pěti stanovišť. Na těchto stanovištích si děti osvojují nové pojmy, získávají přehled o přírodě. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 3.

7.4 Bílý vánoční čas

Výukový program „Bílý vánoční čas“ se zaměřuje na blížící se vánoční čas. Cílem je osvojení poznatků týkajících se tradic a zvyků Vánoc. Program probíhá v prostorách ekocentra a je rozdělen do tří stanovišť. Děti společně ve skupině emočně prožívají blížící se vánoční svátky v netradičním prostředí. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 4.

7.5 Kam se ptáčku, kam schováš?

Výukový program „Kam se ptáčku, kam schováš?“ se zaměřuje na osvojení si nových poznatků o přírodě a přírodním prostředí. Probíhá v prostorách ekocentra a je rozdělen do

čtyř stanovišť. Cílem je vytvářet u dětí kladný vztah k přírodě, vést je k úctě ke všemu živému a k uvědomění si, že o přírodu je třeba pečovat. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz příloha 5.

7.6 Staráme se o zvířata

Výukový program „Staráme se o zvířata“ se zaměřuje na získání nových poznatků o přírodě a přírodním prostředí, dále na upevnění a rozšíření stávajících. Program probíhá v prostředí lesoparku Amerika a je rozdělen do pěti stanovišť. Cílem je nadále upevňovat již vytvořený kladný vztah k přírodě a podílet se na osvojení nových poznatků o ochraně životního prostředí. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 6.

7.7 Jaro na farmě

Výukový program „Jaro na farmě“ směřuje k poznávání charakteristických znaků jara v přírodě. Program probíhá v prostorách ekocentra a je rozdělen do pěti stanovišť. Děti si osvojují nejen znaky jara, ale rovněž i činnosti na zahradě spojené s jarním obdobím. Na Malé farmě získávají poznatky o zvířatech. Cílem programu je vytvářet a podporovat kladný vztah dětí k přírodě. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti a dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 7.

7.8 Jarní čištění studánky a lesa

Výukový program „Jarní čištění studánky a lesa“ směřuje k uvědomění si nutnosti ochrany životního prostředí. Program probíhá v lesním prostředí nedaleko Chebu a je rozdělen do pěti stanovišť. Cílem programu je umožnit dětem uvědomění si svého postoje k přírodě a naučit se všimnout si svého okolí, v němž se pohybují a nebýt k němu lhostejný. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz Příloha 8.

7.9 Co jsem viděl v trávě

Výukový program „Co jsem viděl v trávě“ se zaměřuje na citlivost a ohleduplnost k přírodnímu prostředí a k malým živočichům. Program probíhá v prostředí ekocentra a je rozdělen do čtyř stanovišť. Cílem programu je upozornit děti i na život, který není vidět a pomoci jim si uvědomit, jak se v přírodě chovat. Program zasahuje do všech vzdělávacích oblastí RVP PV a rozvíjí znalosti, schopnosti i dovednosti dětí předškolního věku. Metodický list viz příloha 9.

7.10 Loučení na farmě

Děti mají za sebou devět měsíců pravidelných návštěv na farmě nebo v lese. Poslední výukový program je zaměřen na rozloučení se s místy ekocentra, která byla nedílnou součástí edukace dětí v oblasti environmentální výchovy a na zpětnou vazbu od dětí. V tomto programu mají děti možnost ukázat, co znají, vědí a jaké dovednosti si osvojily. Metodický list viz Příloha 10.

ZÁVĚR

Základní kámen celého vzdělávacího procesu dítěte by měl být postaven v rodině, avšak málokdy tomu tak skutečně je. A tak má pedagog mateřské školy, jakožto prvního vzdělávacího ústavu, v rukou jedinečný nástroj, pomocí něž může předat dětem cenné znalosti, zkušenosti, postoje i dovednosti. Z tohoto důvodu by sám pedagog měl mít všeobecné poznatky a dále pracovat na svém sebevzdělávání. Mezi jedno z důležitých témat, o nichž by pedagog měl být dobře informován, se týká environmentální výchovy. Ochrana přírody a životního prostředí je v posledních letech, vzhledem ke zhoršujícímu se stavu, kladena do popředí. A právě pedagog mateřské školy má jedinečnou příležitost změnit postoj dětí k přírodě a pomoci jim uvědomit si, jak svým chováním mohou negativně přírodu ovlivňovat. Z tohoto důvodu vznikla tato bakalářská práce s názvem „Aplikace environmentální výchovy při spolupráci mateřské školy a ekocentra.“

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá environmentální výchovou jako důležitou součástí výchovného a vzdělávacího úsilí pedagogů. Vysvětluje pojem a charakterizuje směry i cíle environmentální výchovy, jež mohou pomoci k uvědomění si správné aplikace environmentální výchovy do vzdělávání nejen v mateřské škole. Dále se již bakalářská práce věnuje konkrétně předškolnímu vzdělávání, které vychází z RVP PV a důvodům, proč a pomocí jakých prostředků, metod a zásad aplikovat environmentální výchovu v mateřské škole.

V praktické části bakalářská práce představuje chebskou mateřskou školu, její cíle a metody v oblasti environmentální výchovy a projektovou třídu, pomocí níž byla ověřena funkčnost výukových programů. V této části seznamuje s Ekocentrem Cheb, jeho aktuálními výukovými programy i prostředím, v němž edukace probíhá. Vzhledem ke skutečnosti, že Ekocentrum spolupracuje s německým centrem, naskytla se příležitost tato dvě centra porovnat. Praktická část představuje nové výukové programy, které vznikly ve spolupráci MŠ a ekocentra a jejichž podrobné metodické listy jsou součástí příloh.

Hlavním cílem práce bylo vytvoření nových výukových programů v oblasti environmentální výchovy ve spolupráci s ekocentrem. Vzniklo celkem deset nových programů, na kterých se podíleli jak pracovníci ekocentra, tak autorka bakalářské práce. Vzhledem k vstřícnosti vedení i lektorů ekocentra bylo umožněno praktické vyzkoušení vytvořených výukových programů dětmi z mateřské školy. Na základě ověření funkčnosti v praxi byly některé pokyny z metodických listů odstraněny a jiné doplněny. Nejdůležitějším cílem však bylo

ověřit, zda dětem výukové programy přináší zážitky, nové poznatky, zkušenosti, dovednosti a postoje.

Výsledek bakalářské práce, tedy výukové programy, by mohl sloužit dalším pedagogům při plánování vzdělávání a činností v mateřské škole týkajících se environmentální výchovy či podnítit snahu o vytvoření podobných výukových programů.

RESUMÉ

Bakalářská práce „Aplikace environmentální výchovy při spolupráci mateřské školy a ekocentra“ se zabývá v teoretické části environmentální výchovou jako vzdělávacím a výchovným prostředkem v předškolním vzdělávání. Poukazuje na skutečnost, že environmentální výchova má být v mateřské škole nedílnou součástí vzdělávání a zasahovat do všech oblastí dle RVP PV. V praktické části představuje mateřskou školu a ekocentrum. Předloženy jsou zde výukové programy a metodické listy, které vznikly ve spolupráci MŠ a ekocentra.

The bachelor thesis „The application of environmental education in a collaboration a kindergarten and an ecocenter“ deals with the environmental education as an educational means in the pre-school education in the theoretical part. It is pointing out a reality that the environmental education should be an integral part of education in kindergarten and should become involved in all areas according to Framework educational program for preschool education . This work presents the kindergarten and the ecocenter in practical part. There are introduce educational programmes and methodical sheets, which have been created in a collaboration the kindergarten and the ecocenter.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ODBORNÁ LITERATURA

ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno: Paido, 2007, 116 s. ISBN 9788073151478.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Vyd.1. Praha: Grada, 2009, 192 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2010, 148 s. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-86307-95-4.

LEBLOVÁ, Eliška. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 175 s. ISBN 978-80-262-0094-9.

LESKOVCOVÁ, Martina, Lada MATOUŠKOVÁ PRYLOVÁ a Alice PALACKÁ. *Environmentální výchova v České republice a v EU, systém environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, 106 s. ISBN 978-80-87472-42-2.

QUARG, Martin. *ABC Umweltschutz unter besonderer Berücksichtigung der Umweltschutztechnologie*. Leipzig: Deutscher Verlag für Grundstoffindustrie, 1976.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s.

UNA JACOBS. IN ZSARB. MIT DEM MUSEUM MENSCH UND NATUR, Una Jacobs. In Zsarb. München. *Bioplanet Erde: Spielplatz der Evolution*. Hamburg: Ellermann, 1999. ISBN 3-7707-6392-0.

ZAPLETAL, Miloš. *Vycházky a výlety s dětmi: zážitky, objevy, hry, zábava, poznání*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 175 s. ISBN 80-7178-750-7.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Bedrník: Časopis pro ekogramostnost. Praha: Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory - SEVER, 2015, 13(1). ISSN 1801-1381.

BROUKALOVÁ, L., NOVÁK, M. *Cíle a indikátory pro environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu v České republice*. In: *Envigogika*[online]. [cit. 2012-08-29]. ISSN 1802-3061. Dostupné z:<http://docplayer.cz/135150-Cile-a-indikatory-pro-environmentalni-vzdelavani-vychovu-a-osvetu-v-ceske-republice.html>

Enviwiki:Portál Enviwiki [online]. [cit. 2015-12-20]. Dostupné z:http://www.enviwiki.cz/wiki/Udrzitelny_rozvoj

Lesní pedagogika. Lesy ČR [online]. [cit. 2015-12-20]. Dostupné z:<http://www.lesy.cz/osveta/lesni-pedagogika/Stranky/default.aspx>

OpenStreetMap [online]. Česká komunita OpenStreetMap, 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://openstreetmap.cz>

Pavučina: Síť středisek ekologické výchovy [online]. Praha [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.pavucina-sev.cz>

Pavučina: Kodex střediska ekologické výchovy [online]. 2004 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.pavucina-sev.cz/>

PODROUŽEK, Ladislav. Přírodovědná pozorování a pokusy. In: *Metodický portál* [online]. 2007 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1101/PRIRODOVEDNA-POZOROVANI-A-POKUSY.html/>

Poradce ředitele mateřské školy. Praha: FORUM s.r.o., 2015, **IV**(10). ISSN 1804-9745.

Školní statek: Ekocentrum [online]. Cheb, 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.skolnystatekcheb.cz/ekocentrum-cheb>

Umweltstation [online]. 2015 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.kulturbegegnungszentrum.de/cms/umweltstation.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Mapa areálu Cheb 32
Obrázek 2: Mapa střediska Waldsassen 38

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Související pojmy	10
Tabulka 2: Kompetence a rámcové cíle	12
Tabulka 3: Cíle EVVO	17
Tabulka 4: Projektová třída	31
Tabulka 5: Programy střediska	35
Tabulka 6: Srovnání středisek Cheb a Waldsassen	37
Tabulka 7: Naplánované projekty.....	39

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1	NA NÁVŠTĚVĚ U LESNÍCH SKŘÍTKŮ
PŘÍLOHA 2	HU, PODZIM UŽ JE TU!
PŘÍLOHA 3	ZAMYKÁNÍ LESA
PŘÍLOHA 4	BÍLÝ VÁNOČNÍ ČAS
PŘÍLOHA 5	KAM SE PTÁČKU, KAM SCHOVÁŠ?
PŘÍLOHA 6	STARÁME SE O ZVÍŘATA
PŘÍLOHA 7	JARO NA FARMĚ
PŘÍLOHA 8	JARNÍ ČIŠTĚNÍ STUDÁNKY A LESA
PŘÍLOHA 9	CO JSEM VIDĚL V TRÁVĚ
PŘÍLOHA 10	LOUČENÍ NA FARMĚ

1 Na návštěvě u lesních skřítků

Název	Na návštěvě u lesních skřítků
Charakteristika výukového programu	Privést děti do lesa, umožnit vnímat les všemi smysly a pomoci jim uvědomit si své vlastní působení na životní prostředí.
Kognitivní cíle	Seznámení s lesem, chováním v lese, houbami.
Afektivní cíle	Vnímat a prožívat pobyt v přírodě. Uvědomit si, že člověk a příroda se navzájem ovlivňují.
Psychomotorické cíle	Pohybovat se v přírodním prostředí, manipulovat s přírodninou.
Sociální cíle	Udržovat dobré vztahy ve skupině.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová činnost
Organizace prostorová	Les
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	6
Místo realizace	Zelená Hora (Sv. Anna) – U Střelnice
Zajímavost	Místo je hojně navštěvováno nejen občany Chebu, ale rovněž i zahraničními turisty. Zelená Hora je známá tím, že je zde umístěn televizní vysílač, ale hlavně tady najdeme Bismarckovu rozhlednu a zříceninu kostela Sv. Anny. Zelená Hora (637 m) je dominantou města Cheb. V roce 1891 tady byla postavena 14 metrová trémová konstrukce, která byla v provozu 16 let. Pro špatný stav byla uzavřena a následně zde byla vystavěna nová, tentokrát již kamenná rozhledna. Po roce 1948 byl vstup na rozhlednu zakázán, protože se nacházela v pohraničním páse. Byla vymazána z map a postupně se na ni zapomnělo. V sedmdesátých letech vyrostl nedaleko rozhledny televizní vysílač. Po roce 1989 byl opět umožněn přístup na rozhlednu,

	ale ta mohla jen stěží plnit svou úlohu. Ve výhledu bránily vzrostlé stromy. V roce 2005 prošla rozhledna rekonstrukcí a opět zájemcům poskytla tato 18 metrů vysoká rozhledna výhled na Chebsko, Krušné hory, Slavkovský les a část Šumavy.
--	--

Stanoviště 1	Lesní skřítki
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - chovat se bezpečně a přiměřeně v přírodě <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - sledovat a zachytit hlavní myšlenku příběhu - soustředěně poslouchat, zapamatovat si děj <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvědomovat si, že člověk a příroda se navzájem ovlivňují, že každý může svým chováním působit na životní prostředí - být citlivý k přírodě
Pomůcky	Žádné
Motivace	<p>Večer, když se na les snese tma a my lidé jdeme do svých postelí, probouzí se v lese zvláštní tvorové. Jsou to lesní skřítki. Každý skřítek má na starosti kousek lesa. A stejně jako my se staráme o naši třídu, stará se skřítek o svůj les. My jsme ve školce všichni kamarádi a máme se rádi a i ti skřítkové jsou kamarádi a navzájem si pomáhají. Jednou se stalo, že se lesem rozléhal slabý a velmi smutný pláč malého skřítky Lesníčka. Ostatní skřítkové se k němu rychle vydaly, protože chtěly vědět, co se jejich kamarádovi stalo. Lesníček začal vyprávět: „ Tak jako každý den, jsem odpočíval ve svém domečku pod houbičkou. Najednou jsem zaslechl křik, polekal jsem se a velmi mě zajímalo, kdo to neví, že v lese se chováme tiše a křičí. Vylezl jsem ze svého domečku a chtěl se podívat. Jen tak tak jsem se stihl zase schovat. Kolem běžely děti, křičely a vůbec nekoukaly, kam šlapou. A najednou se to stalo. Jedno z dětí mi zašláplo domeček a já teď nemám kde bydlet, proto jsem tak smutný.“ Skřítek začal zase plakat. Ostatním se vůbec nelíbilo, že skřítkovi někdo rozdupal domeček.</p>

	<p>Věděli, že teď bude skřítek muset čekat, než vyroste nová houbička. Moc je zlobilo, že nikdo neřekl dětem, jak se v lese mají chovat. Vždyť skřítkové také neničí naše domovy. Protože si skřítkové pomáhají, hned mu nabídli, aby se k některému z nich nastěhoval. Tenhle příběh dopadl naštěstí dobře, ale co by se stalo, kdyby se skřítek nestihl schovat. Děti, pamatujte si, že v lese se chováme tiše, nelámeme větvičky, nezahazujeme papírky, do houbiček nekopeme. Proč? Co kdyby tam náhodou byl lesní skřítek!</p>
Forma	Frontální
Metoda	Ekonarologie – práce s příběhem – příběh jako východisko k výukovému programu
Průběh	<p>Dětem je vyprávěn motivační příběh o lesních skřítcích. K vyprávění využijeme prvky dramatické výchovy, měníme hlas, tak, aby příběh děti zaujal. Následně formou otázek a odpovědí zjišťujeme, zda děti příběhu porozuměly a vědí, jak se správně v lese chovat.</p> <p>Příklad otázek:</p> <p>Kdo v lese plakal?</p> <p>Co udělaly děti špatně?</p> <p>Zachovali se ostatní skřítkové správně?</p> <p>Křičí se v lese?</p> <p>Koho budeme rušit?</p>

Stanoviště 2	Vhodné nebo nevhodné?
<p>Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované</p>	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohybovat se bezpečně ve skupině dětí, pohybovat se koordinovaně a jistě v přírodním terénu <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostatně se rozhodnout v některých činnostech, plnit činnosti podle instrukcí <p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> - spolupracovat při hrách, důvěřovat vlastním schopnostem

	<p>5.4 Dítě a společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - chápat a dodržovat pravidla hry <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - být citlivý k přírodě
Pomůcky	Kartičky s vhodným a nevhodným chováním v lese, obrázek lesa a přeškrtnutého lesa, proužky krepového papíru
Motivace	Motivace vychází z předchozího příběhu. Děti se dozvídají, že lesní skřítki nám v lese nechaly obrázky a naším úkolem je obrázky posbírat a správně přiřadit. Tak skřítki poznají, jestli víme, jak se v lese chovat.
Forma	Frontální
Metoda	Prožitkové učení Hry v přírodě – dítě prozkoumává, uplatňuje aktivitu, myšlení, zkušenosti, dělá chyby a napravuje je, prožívá radost
Průběh	V krepovém papírem ohraničeném a vymezeném prostoru jsou rozmístěné obrázky s vhodným a nevhodným chováním. Úkolem dětí je na signál obrázky po jednom sbírat a přiřadit ke správnému obrázku lesa. Na závěr výsledek zhodnotíme.

Stanoviště 3	Co patří k sobě
<p>Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované</p>	<p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznat odlišnosti v detailech, odhalit charakteristické znaky, uplatňovat postřeh, experimentovat, umět kooperovat, dohodnout se s ostatními <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít poznatky z nejrůznějších oblastí života a poznání - poznat a pojmenovat přírodniny - manipulovat s přírodninou
Pomůcky	Dostatečné množství přírodnin po dvou kusech.
Motivace	Pobídíme děti k tomu, aby se v lese rozhlédly. Les je rozmanitý a tvoří ho spousta druhů přírodnin. Otázkou, zda poznají přírodniny a

	dokáží je správně přiřadit k sobě, povzbudíme zájem dětí o hru pexeso.
Forma	Skupinová
Metoda	Kontakt s přírodninou Pozorování Hra v přírodě
Průběh	Děti jsou rozděleny do tří skupin (dle počtu pedagogů). Každá skupina má před sebou přírodniny. Úkolem je najít a přiřadit k sobě stejné přírodniny. SD následně přírodniny pojmenují a snaží se je popsat. Děti spolupracují v rámci své skupiny se svým přiděleným pedagogem či lektorem. Děti se snažíme rozdělit do skupin tak, aby složení bylo u všech skupin co nejpodobnější a tudíž vyrovnané. Příklad: 2 smrkové šišky, 2 borovicové šišky, 2 větvičky modřínu, smrku, borovice, 2 stejné mechy, 2 stejné listy

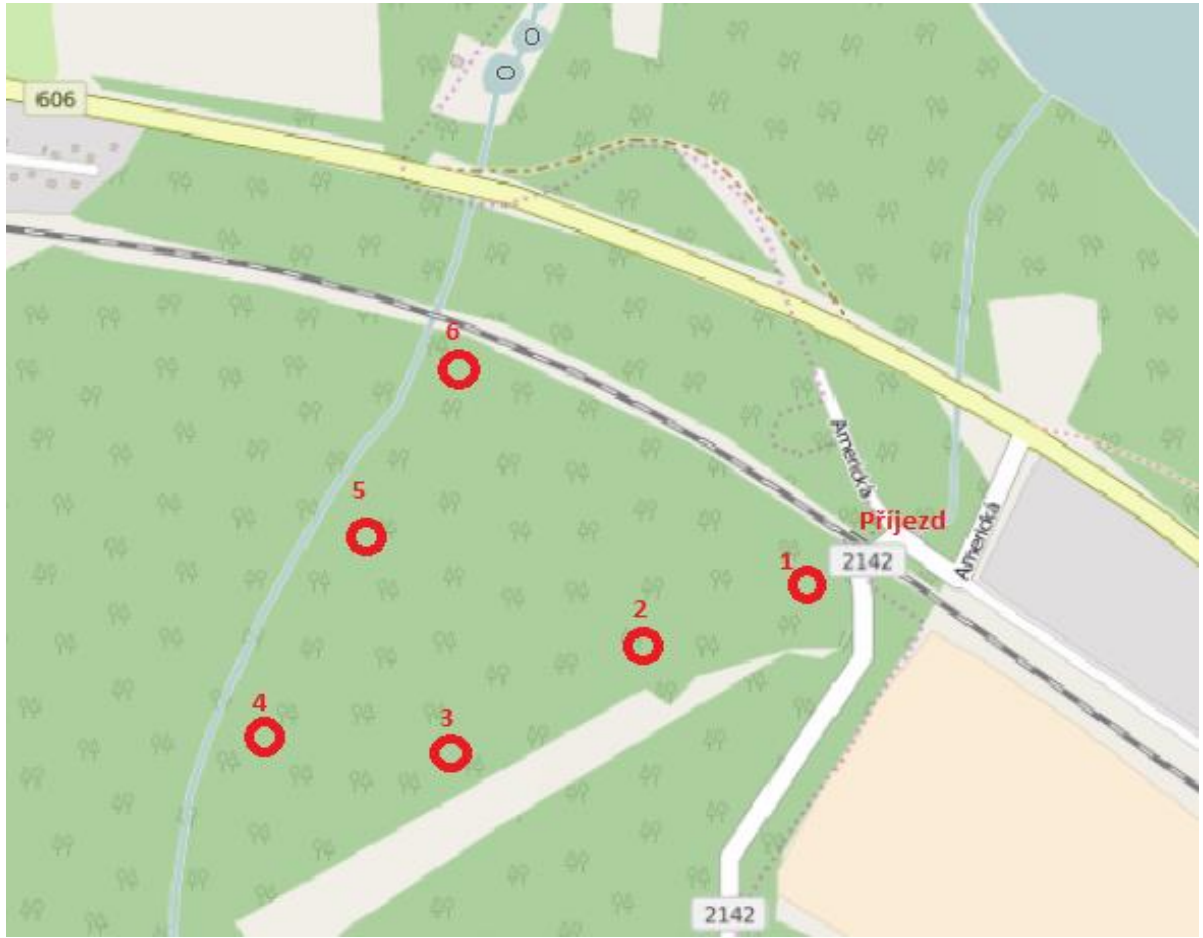
Stanoviště 4	Užití lesa
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - správně určovat a pojmenovávat, odpovědět na otázku, soustředěně provádět činnosti 5.5 Dítě a svět - mít poznatky o lese a jeho užitku
Pomůcky	Žádné
Motivace	Na předchozím stanovišti děti ukázaly, jak les znají a je vhodné za znalosti děti pochválit. Pokračujeme tím, že se dětí zeptáme, jestli také vědí, k čemu les slouží.
Forma	Frontální
Metoda	Pozorování Hry v přírodě Rozhovor

Průběh	<p>Na základě otázek pedagoga nebo lektora se děti snaží přijít pomocí pozorování na to, co les poskytuje a přináší lidem. Řízeným rozhovorem vedeme děti k získání základních poznatků o lese, jeho důležitosti i využití.</p> <p>Příklad:</p> <p>Co je to les? Podívej se a říkej, co vidíš.</p> <p>K čemu asi slouží stromy?</p> <p>Co z nich vyrábíme?</p> <p>Co ještě v lese najdeme?</p> <p>Proč sbíráme houby, maliny?</p>
--------	--

Stanoviště 5	Znáš houby?
Očekávané výstupy RVP PV	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohybovat se koordinovaně a bezpečně v e skupině dětí v přírodním terénu, zvládnout prostorovou orientaci <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostatně se rozhodnout <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít povědomí o přírodním prostředí, poznat jedlé a nejedlé houby, seznámit se se správným sběrem
Pomůcky	Obrázky vybraných zástupců nejběžněji se vyskytujících hub. Košík a obrázek lesa.
Motivace	Každý správný znalec lesa pozná houby. A co vy děti, už znáte některé houby? Podívejte se, co máme, obrázky hub. Pomůžete je pojmenovat?
Forma	Frontální
Metoda	Hra v přírodě Pozorování
Průběh	Děti jsou seznámeny se vzhledem nejčastěji se vyskytujících jedlých a nejedlých hub pomocí obrázků. Ve vymezeném prostoru pedagog nebo lektor rozmístí dostatečné množství obrázků těchto hub. Na signál se děti snaží po jednom obrázku sbírat a umístit buď

	<p>do košíku, pokud je houba jedlá nebo na obrázek lesa, pokud je houba nejedlá. Na závěr hry se výsledek zhodnotí, znovu se houby pojmenují. Po ukončení hry následuje krátké povídání o tom, jak houby sbírat a odnášet z lesa.</p> <p>Příklad: Muchomůrka červená, hřib smrkový, hřib žlutomasý, hřib kovář, hřib žlučník, muchomůrka růžovka, muchomůrka tygrovaná</p>
--	---

Stanoviště 6	Najdi si své houbičky
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo - zvládat překážky, pohybovat se bezpečně a jistě v lesním terénu</p> <p>5.2 Dítě a jeho psychika - pojmenovat známé věci, vnímat všemi smysly</p> <p>5.3 Dítě a ten druhý - spolupracovat s dospělým</p> <p>5.5 Dítě a svět - uvědomit si, že svět přírody je různorodý, být citlivý k přírodě</p>
Pomůcky	Košík a nožík
Motivace	Navážeme na předchozí stanoviště, kde děti sbíraly „jen“ obrázky hub. Nyní mají možnost si nasbírat skutečné houby do svých košíků a ty vzít do MŠ.
Forma	Skupinová
Metoda	Pozorování Kontakt s přírodninou
Průběh	Děti jsou rozděleny do tří skupin (dle počtu pedagogů). Každá skupina má košík a nožík. Volně se pohybuje lesem ve vymezeném prostoru a hledá jedlé houby. Děti jsou poučené, že pokud najdou houbu, přivolají dospělého a ten určí, zda houbu našly a určily správně ke sběru. Před odchodem z lesa si skupiny houby navzájem ukáží a pojmenují.
Doporučení	Nasbírané houby lze v MŠ rozkrájet, usušit, navléknout na nit a umístit v přírodním koutku.

2 Hu, podzim už je tu!

Název	Hu, podzim už je tu!
Charakteristika výukového programu	Seznámit děti s prostředím ekocentra Cheb, charakteristickými znaky podzimu, sadem, zakládáním ohně, bezpečností.
Kognitivní cíle	Osvojit si charakteristické znaky podzimu, umět rozlišit ovoce a zeleninu, seznámit se s bezpečností.
Afektivní cíle	Motivovat děti k zájmu, emočnímu prožívání při pobytu v přírodě.
Psychomotorické cíle	Pohyb v přírodním prostředí, manipulace s přírodninou, rozvoj motoriky.
Sociální cíle	Vytvářet a udržovat dobré vztahy ve skupině
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová činnost
Organizace prostorová	Přírodní prostředí
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	4
Místo realizace	Ekocentrum Cheb

Stanoviště 1	Drak Mrak
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít přiměřenou slovní zásobu, osvojená slova aktivně uplatnit v řeči, správně pojmenovávat věci a jevy, zaregistrovat změny ve svém okolí, zapamatovat si krátké říkanky, rozlišovat roční období <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumět běžným okolnostem, dějům a jevům, uvědomovat si, že svět přírody je různorodý, všimnout si změn v přírodě

Pomůcky	Velký papírový drak
Motivace	Podívejte, děti, kdo nás přiletěl navštívit. Drak Mrak a ten o podzimu hodně ví, kdopak z vás mu správně odpoví?
Forma	Frontální
Metoda	Rozhovor Pozorování Propojení dramatické výchovy s environmentální výchovou
Průběh	<p>Drak děti přivítá na farmě. Následně si s dětmi povídá o podzimu. Ptá se, zda děti vědí jaké je roční období a co k němu patří. Děti se naučí krátkou básničku.</p> <p>Drak Draku? Jsi ty vážně drak? Hudry, hudry, je to tak. A máš i zuby dračí? Mám dva a to mi stačí. A co těmi zuby jíš? Princezen mám plnou spíš. i ty lháři, každý to ví, že jsi jenom papírový.</p> <p>Příklad otázek: Víte, jaké je roční období? Co se děje v přírodě? Podívej se kolem sebe. Jak vypadají stromy na podzim? Jaké je počasí?</p> <p>Děti přecházejí k dalšímu stanovišti. Cestou sbírají barevné listí, z něhož zkouší vyrobit draka.</p>

Stanoviště 2	V sadě
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo - pohybovat se bezpečně ve skupině, jistě v terénu</p> <p>5.2 Dítě a jeho psychika - správně určovat a pojmenovávat, odhalit charakteristické znaky, rozlišit známé chutě, porovnat a uspořádat předměty dle kritéria</p> <p>5.4 Dítě a společnost - chápat podstatu hry a její pravidla</p> <p>5.5 Dítě a svět</p>

	- mít poznatky z přírody – seznámit se s jabloní a hrušní, sběrem tohoto ovoce a jeho užitkem
Pomůcky	2 proutěné koše
Motivace	Pomůžete nám děti posbírat spadané ovoce a roztřídit ho? Vítr, který má náš drak tak rád, ovoce shodil ze stromů a my ho teď musíme posbírat a roztřídit.
Forma	Frontální
Metoda	Hra v přírodě Pozorování Kontakt s přírodninou Poznávání vybraných modelových organismů
Průběh	Děti se v sadě volně pohybují a sbírají hrušky a jablka, která následně třídí a umístí do správného proutěného koše. Po ukončení hry se výsledek zhodnotí. Děti ovoce ochutnají a snaží se popsat jeho chuť, vzhled. Příklad: Jak vypadá jablko, hruška? Jaký mají tvar? Jakou mají barvu? Jakou mají chuť? Jsou kyselé, hořké, sladké nebo slané?

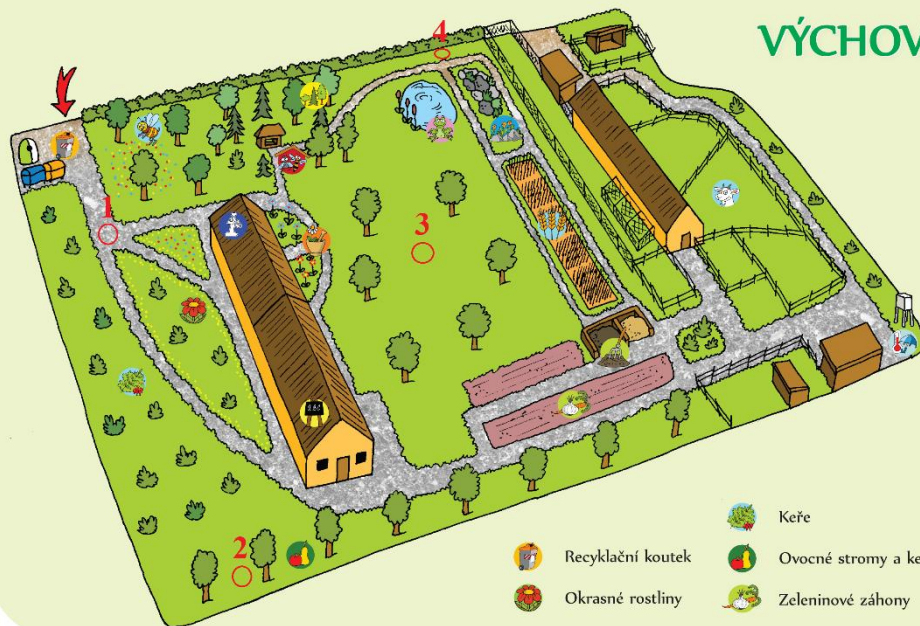
Stanoviště 3	Poznáš co to je?
Cíl	5.2 Dítě a jeho psychika - rozlišit známé chutě, rozlišit hmatem vlastnosti předmětu
Pomůcky	Neprůhledný pytel, různé druhy ovoce a zeleniny
Motivace	Dětem ukážeme vybrané druhy ovoce a zeleniny, dáme kolovat, ochutnat. Necháme děti, aby nám druhy zkusily popsat zrakem, chutí i hmatem.
Forma	Frontální
Metoda	Hra v přírodě Kontakt s přírodninou

	<p>Morfologické cvičení</p> <p>Poznávání vybraných modelových organismů</p>
Průběh	<p>Děti jsou seznámeny s nejčastějším ovocem a zeleninou charakteristickou pro naše území – jablka, hrušky, švestky, mrkev, brambory, celer. Děti si na ovoce sáhnou, ochutnají, společně pojmenují. Ovoce a zeleninu dáme do neprůhledného pytle a obcházíme děti, každý vsune ruku do pytle a snaží se pohmatem uhádnout, co drží. Následně všem ukáže, co drží v ruce. Skupina hodnotí, jestli odpověď byla správná a jestli se jedná o ovoce či zeleninu.</p>

Stanoviště 4	Pečeme si brambory
<p>Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované</p>	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvědomovat si, co je nebezpečné <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - pamatovat si postup, zapamatovat si běžně používané předměty, orientovat se v prostoru podle slovních pokynů, přirozeně projevoval radost z poznání <p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> - spolupracovat s dospělým, obracet se na dospělého o pomoc, radu <p>5.4 Dítě a společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyjádřit a zhodnotit prožitky <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - osvojit si elementární poznatky, znát co je škodlivé a nebezpečné, seznámit se s postupem při zakládání ohniště, přípravou dřeva
Pomůcky	Kameny, dřevo, sekyrka, brambory, zápalky, rýč, lopatky
Motivace	<p>Dětem ukážeme obrázek podzimu, na němž jsou i děti, které si pečou brambory. Požádáme děti, ať obrázek popisují. Ve chvíli, kdy se dostanou k ohničku, se zeptáme, jestli si chtějí udělat také ohýnek a zkusit si opéct brambory.</p> <p>Příklad otázek:</p> <p>Co vidíš na obrázku?</p>

	<p>Jaké roční období je asi na obrázku namalované?</p> <p>Co dělají děti na obrázku?</p>
Forma	Frontální
Metoda	<p>Rozhovor</p> <p>Výchova prací</p> <p>Praktická ukázka, učení nápodobou</p> <p>Inspirace od předků</p> <p>Kontakt s přírodinou</p>
Průběh	<p>Nejdříve s dětmi obcházíme areál ekocentra a hledáme vhodné místo k vytvoření ohniště. Děti se dozvídají o možných nebezpečích, která se mohou stát v souvislosti s ohněm. Cestou se sbírají kameny k obložení ohniště, aby nám oheň „neutekl“. Po nalezení vhodného místa lektor dětem vysvětlí, že je nutné vyhloubit jámu, v níž oheň uděláme. Rýčem vytvoříme jámu, děti lopatkami odstraňují hlínu a vzniklé ohniště ohraničí kameny. K vytvoření ohně potřebujeme dřevo, které si přineseme z hromady suchých větví. Společně s dětmi vytvoříme hranici ze dřeva a zapálíme. Dětem vysvětlíme, že brambory se nepečou v ohni, ale v horkém popelu a my ho musíme vytvořit. Děti si za asistence pedagoga nebo lektora do popela vloží svou bramboru. V čase čekání s dětmi hodnotíme výukový program. Necháme dětem dostatek prostoru k vyjádření radosti či nespokojenosti.</p>

ŠKOLNÍ STATEK A KRAJSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY CHEB

- Infocentrum
- Učebna
- Léčivé rostliny
- Kompost
- Polní plodiny
- Skalka
- Rybníček
- Meteostanice
- Malá farma
- Remízek
- Hmyzí hotel
- Včelí pastva

- Recyklační koutek
- Ovocné stromy a keře
- Okrasné rostliny
- Keře
- Zeleninové záhony

3 Zamykání lesa

Název	Zamykání lesa
Charakteristika výukového programu	Privést děti k rybníku, do lesa. Seznámit je se základními druhy vodního ptactva a lesních živočichů, s myslivcem a jeho činností před blížící se zimou. Pro absolvování programu děti v MŠ vytvořily svého skřítky Podzimníčka a donesly si jablka, která nechají v lese.
Kognitivní cíle	Seznámit se s vodním ptactvem a jeho životem. Seznámit se s myslivcem, lesní zvěří, osvojit si rodová jména.
Afektivní cíle	Vytvářet kladný vztah k přírodě. Umožnit dětem prožívat pobyt v přírodě.
Psychomotorické cíle	Pohybovat se v různém terénu, manipulovat s dalekohledy, přírodninami.
Sociální cíle	Vytvářet a udržovat dobré vztahy ve skupině, vytvářet mezilidské vztahy
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová činnost
Organizace prostorová	Rybník, les
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	5
Místo realizace	Amerika u Františkových Lázní
Zajímavost	Amerika je rozlehlý chovný rybník, který se rozkládá na ploše cca 60 ha. Patří do rozlehlé rybniční soustavy rozprostřené ve stejnojmenném lesoparku na okraji Františkových Lázní. Celá oblast byla v rámci revitalizačního projektu obnovena. Nalezneme zde udržované lesní cesty, naučné stezky, ptačí pozorovatelnu, malý zoopark, dětské hřiště a koupaliště. Amerika vznikla v 15. století. Hlavní rybník se původně jmenoval Velký městský rybník a svůj název Amerika dostal až spolu s lesoparkem na konci 19. století. Na ostrůvku vzniklo chráněné hnízdiště vodního ptactva a celý prostor je chráněným územím.

	Okrašlovací spolek tady vybudoval malý zookoutek, který v současnosti obývají typičtí zástupci zvířat amerického kontinentu. Místo je velmi často navštěvováno, protože nabízí kombinaci relaxace v přírodě a vzdělávání zábavnou formou prostřednictvím stezek, na nichž se zájemci dozví o přírodě, rostlinách, stromech, minerálech.
--	---

Stanoviště 1	Vodní ptactvo
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohybovat se jistě v přírodním terénu <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozlišit zvuky, odhalit charakteristické znaky zvířat, udržet pozornost <p>5.4 Dítě a společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - zacházet šetrně s pomůckami <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít poznatky o přírodě, seznámit se s rybníkem, vodním ptactvem
Pomůcky	Dalekohledy, obrázky různých druhů ptáků – labuť velká, volavka popelavá, kachna divoká, racek chechtavý
Motivace	<p>Vyprávění o ptačím ostrově a vodním ptactvu</p> <p>Na ptačí ostrov se dostaneme jen lodičkou, ptáci tam mají klid a nemusí se bát lidí, kteří je vyplaší. Když se podíváme dalekohledem, vidíme, že na hladině plavou kachny, labutě. Na mělčině stojí volavky a nad hladinou létá racek. Ptáci tady mají vše, co k životu potřebují – úkryt, potravu i vhodné prostředí.</p>
Forma	Frontální
Metoda	<p>Pozorování</p> <p>Vyprávění</p> <p>Poznávání vybraných modelových organismů</p> <p>Hudba přírody</p> <p>Hra v přírodě</p>
Průběh	Děti dalekohledy sledují vodní plochu a přilehlý ostrůvek, na němž se zdržuje vodní ptactvo. Snaží se zachytit různé zvuky přírody. Jejich

	úkolem je z obrázků ptáků vybrat ty, které měly možnost vidět dalekohledem. O nich si formou dialogu děti s lektorem povídají.
--	--

Stanoviště 2	U krmelce
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohybovat se jistě v různém přírodním terénu, zvládat překážky, chovat se přiměřeně a bezpečně v přírodě <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - správně určovat a pojmenovávat věci, odhalit charakteristické znaky zvířat, soustředěně poslouchat, jednoduchý problém vyřešit, projevovat se citlivě k přírodě <p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> - navazovat kontakty s dospělým, spolupracovat s dospělým, nabídnout pomoc <p>5.4 Dítě a společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - umět pozdravit, požádat, poděkovat <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvědomovat si, že člověk a příroda se navzájem ovlivňují, všimnout si nepořádku a škod, zvládat drobné úklidové práce - seznámit se s nejrozšířenějšími druhy lesní zvěře, přípravou krmelce, myslivcem
Pomůcky	Žádné
Motivace	Setkání s myslivcem
Forma	Frontální
Metoda	<p>Pozorování</p> <p>Výchova prací</p> <p>Poznávání vybraných modelových organismů</p> <p>Zážitkové učení</p> <p>Lesní pedagogika</p>
Průběh	Děti přichází ke krmelci, u něhož se pohybuje myslivec. Děti se zeptáme, zda vědí, kdo to je. Myslivec se představí a rovněž představí i svou práci. Seznámí děti pomocí obrázků se srncem

	<p>obecným, prasetem divokým, liškou obecnou. Okolí krmelce je plné spadáných větví a nepořádku. Děti pomohou myslivci s úklidem okolí i přípravou krmelce. Vyčistí krmelec, opraví, co je třeba. Učitelka dětem připomene, že v košíku mají něco, co chtěly nechat zvířátkům. Stromky v okolí krmelce vyzdobí děti přinesenými jablíčky.</p>
--	---

Stanoviště 3	Najdeš správný strom?
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohybovat se bezpečně ve skupině dětí, pohybovat se jistě v přírodním terénu, chovat se přiměřeně a bezpečně v lese <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - správně pojmenovávat a určovat věci, orientovat se v prostoru <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít poznatky z oblasti přírody
Pomůcky	Žádné
Motivace	Vzhledem ke skutečnosti, že děti mají spontánní pohyb v oblíbě, nabídneme jim možnost si v lese zaběhat. Myslivce, který jde s námi, ale zajímá, jestli děti znají lesní stromy. Vzniká tak příležitost spojit pohyb s didaktickou hrou a děti povzbudit ke zdravé soutěživosti – kdo pozná správně určený strom.
Forma	Frontální
Metoda	Hra v přírodě Poznávání vybraných modelových organismů
Průběh	Pedagog nebo lektor dětem vysvětlí pravidla hry a vymezí prostor, v němž hra bude probíhat. Úkolem dětí je na slovní pokyn běžet, najít strom, který byl určen a postavit se k němu. Pokaždé se vyhodnotí, zda děti strom správně označily a znovu jej pojmenují.

Stanoviště 4	Postav skřítkovi domeček
Očekávané výstupy RVP	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohybovat se jistě v přírodním terénu, vytvářet objekty z přírodních materiálů

PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - tvořivě využívat přírodní materiály, experimentovat s materiály, improvizovat, výtvarně vyjádřit své nápady, přicházet s vlastními nápady, popsat, jak staví stavbu 5.5 Dítě a svět - uvědomovat si, že svět přírody je pestrý, být citlivý k přírodě
Pomůcky	Žádné
Motivace	Dětskou fantazii povzbudíme vyprávěním o lesních skřítcích, kteří les hlídají, když lidé spí (viz příběh z programu Na návštěvě u lesních skřítků). Kdepak asi ti skřítkové bydlí? Podívejte se, jestli nevidíte někde skřítkův domeček. Jak asi takový domeček vypadá? Zkusíme skřítků lesní domečky postavit?
Forma	Frontální
Metoda	Volná hra v přírodě Kontakt a manipulace s přírodninou Tvorba z přírodních materiálů Propojení výtvarné a environmentální výchovy
Průběh	Učitelka v krátkosti dětem připomene skřítku z motivačního příběhu. Sama dětem ukáže pro představu, jak takový domeček může vypadat. Ke stavbě je využito dostupných přírodnin – šišky, větvičky, listí, mechy. Učitelka každou použitou přírodninu pojmenuje a dětem ukáže. Stavbu domečků po celou dobu sleduje i myslivec a ten nakonec vyhodnotí všechny domečky, děti pochválí a jménem lesních skřítků jim za domečky poděkuje.

Stanoviště 5	Zamykání lesa
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - reprodukovat krátkou básničku 5.5 Dítě a svět - vědět, že vše kolem plyne a proměňuje se, ctít slavnosti, být citlivý k přírodě
Pomůcky	Skřítek Podzimníček

Motivace	Podzim už pomalu končí a vlády se brzy ujme paní Zima. Les se chystá k odpočinku a k načerpání nové síly. Náš skřítek Podzimníček bude les hlídat, aby tu nikdo nepůsobil žádné škody a příroda tu měla svůj zasloužený klid.
Forma	Frontální
Metoda	Hra na přírodu a v přírodě Spojení dramatické výchovy s environmentální výchovou Slavnost
Průběh	Děti společně s myslivcem, učitelkami a lektorem najdou vhodnou dutinu stromu, kam skřítko usadí. Zaříkadlem zamknou les. Zaříkadlo: Zamykám, zamykám les, aby sem nikdo nevlez. Vleze-li sem bába, ať je z ní žába. Vleze-li sem dědek, ať je z něho dudek. Vleze-li sem mládenec, ať je z něho mravenec. Vleze-li sem panna, ať je z ní srna.

4 Bílý vánoční čas

Název	Bílý vánoční čas
Charakteristika výukového programu	Společně prožívat adventní čas, těšit se z přicházejících Vánoc, připomenout si zvyky a tradice. Upéct perníčky a vytvořit dekoraci z přírodnin.
Kognitivní cíle	Osvojit si poznatky týkající se tradic, zvyků Vánoc. Naučit se péct perníčky, vytvořit vánoční dekoraci.
Afektivní cíle	Emočně prožívat blížící se vánoční svátky.
Psychomotorické cíle	Manipulovat s různými nástroji (váleček, vykrajovátka apod.), manipulovat s přírodninou.
Sociální cíle	Utvářet dobré vztahy ve skupině.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová a individuální činnost
Organizace prostorová	Učebna
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	3
Místo realizace	Ekocentrum Cheb

Stanoviště 1	Jak to chodí o Vánocích
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - správně pojmenovávat a určovat věci, dodržovat pravidla konverzace 5.5 Dítě a svět - mít poznatky z oblasti přírody
Pomůcky	Obrázky se zvyky a tradicemi Vánoc, jablka
Motivace	Vyprávění o Vánocích doprovázené obrázky

	V dávných dobách se na obloze objevila zářivá hvězda, která všem lidem oznámila narození Ježíška. Lidé šli tam, kam jim anděl ukázal a sebou nesli to, co pro ně bylo nejdůležitější jako dary pro Ježíška. Narození Ježíška pro lidi znamenalo, že svět bude zase hezký a lidé k sobě budou mít blíž, nebudou na sebe zlí. Proto slavíme Vánoce a narození Ježíška každý rok, abychom si připomněli, jak se k sobě máme chovat a že nemáme na nikoho zapomínat.
Forma	Frontální
Metoda	Práce s obrázky Řízený rozhovor
Průběh	Dětem ukazujeme obrázky s vánoční tematikou a pomocí otázek se snažíme, aby děti popisovaly, co vidí. Povídáme si o zvycích – krájení jablka, lití olova, zdobení stromečku, stavění Betlému. Na závěr si každé dítě rozkrojí jablko a hledá svou hvězdičku. Příklad: Co vidíš na obrázků? Proč asi lidé rozkrajovali jablka? Proč lili olovo? Co chtěli vidět? Co slavíme o Vánocích? Proč si lidé dávají dárky?

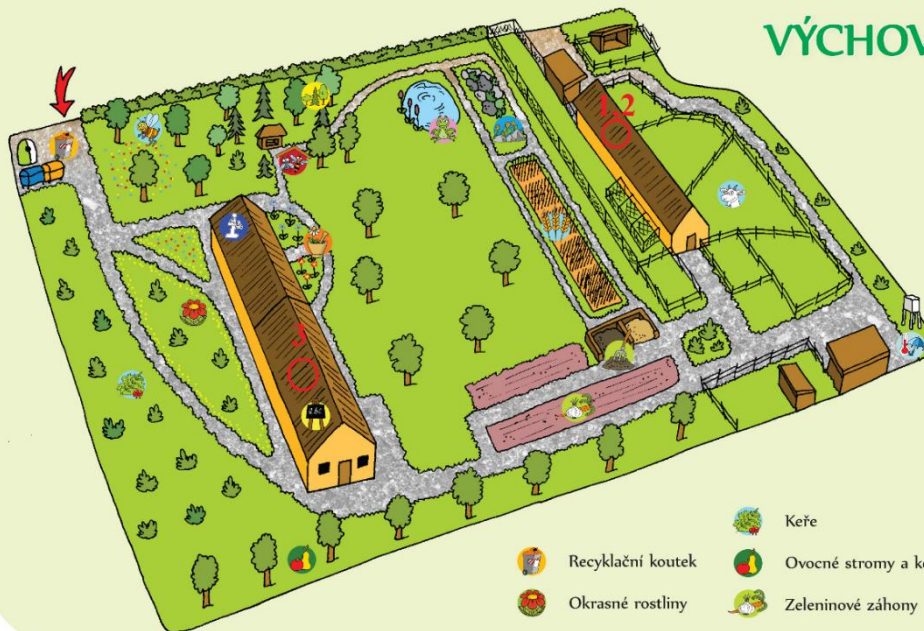
Stanoviště 2	Upeč třeba perníček
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - zvládat činnosti spojené s pečením, udržovat pořádek 5.2 Dítě a jeho psychika - uposlechnout pokynu dospělého a řídit se jím, nebát se požádat o radu 5.5 Dítě a svět - mít poznatky o zvycích a tradicích, přijmout tradici oslav
Pomůcky	Těsto na perníčky, válečky, vykrajovátka, pečící papír, plechy

Motivace	Zajímáme se o to, které z dětí má rádo perníček. Poté dětem nabídneme možnost, že si perníček mohou upéct.
Forma	Skupinová
Metoda	Výchova prací Řízený rozhovor Zážitkové učení
Průběh	Děti jsou rozděleny do 4 skupin. V každé skupině je jeden dospělý. Skupina má těsto, váleček, vykrajovátko, plech a pečicí papír. Děti postupně hnětou těsto, pak ho vyválí a každý si vykrojí svůj perníček, který dá na plech. Společně perníčky upečou.

Stanoviště 3	Malá vánoční výzdoba
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - vytvářet z přírodních materiálů, zvládat činnosti s materiály, udržovat pořádek, zvládat jednoduché úklidové práce 5.2 Dítě a jeho psychika - tvořivě využívat přírodní materiály při pracovních činnostech 5.5 Dítě a svět - mít poznatky o zvycích a tradicích, spoluvytvářet pohodu prostředí
Pomůcky	Malé plastové kelímky, florex, větvičky, sušené pomerančové, jablečné, citrónové plátky, šípky, skořápky od ořechů
Motivace	Pro děti je hlavní motivací možnost vytvořit si svou vlastní vánoční výzdobu, kterou si mohou odnést domů. Neméně důležitou motivací je i možnost, vytvořit něco sám.
Forma	Frontální
Metoda	Výchova prací Kontakt a manipulace s přírodninou Zážitkové učení
Průběh	Vysvětlíme postup: nejdříve si uřízneme florex, který dáme do kelímku. Florex navlhčíme vodou a pak do něj zapichujeme větvičky, na které zavěšujeme vybrané druhy přírodních ozdob.

	Na závěr si navzájem ukážeme své výrobky a společně si zazpíváme vánoční koledy.
--	--

ŠKOLNÍ STATEK A KRAJSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY CHEB

- Infocentrum
- Učebna
- Léčivé rostliny
- Kompost
- Polní plodiny
- Skalka
- Rybniček
- Meteostanice
- Malá farma
- Remízek
- Hmyzí hotel
- Včelí pastva
- Keře
- Ovocné stromy a keře
- Zeleninové záhony
- Recyklační koutek
- Okrasné rostliny

5 Kam se ptáčku, kam schováš?

Název	Kam se ptáčku, kam schováš?
Charakteristika výukového programu	Seznámit děti s vybranými druhy našich přezimujících ptáků, jejich životem a zimní péčí o ně. Vytvořit krmítko.
Kognitivní cíle	Získat poznatky o ptactvu, osvojit si jejich rodové jméno a základní charakteristické znaky.
Afektivní cíle	Vytvořit kladný vztah k přírodě. Osvojit poznání, že přírodu je třeba chránit a pečovat o ni.
Psychomotorické cíle	Rozvoj jemné motoriky při třídění semen, vytváření krmítka.
Sociální cíle	Vytvářet dobré mezilidské vztahy.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová činnost
Organizace prostorová	Učebna, zahrada ekocentra
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	4
Místo realizace	Ekocentrum Cheb

Stanoviště 1	Ptačí poznání
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - pojmenovat různé druhy ptáků, mít přiměřeně bohatou slovní zásobu, vyjádřit myšlenku, nápad, odhalit charakteristické znaky ptáků, soustředěně poslouchat, prohlížet si knihy 5.5 Dítě a svět - mít povědomí o přírodním prostředí, vnímat, že svět je rozmanitý
Pomůcky	Vycpané modely ptáků, obrázky ptáků, různé druhy krmení

Motivace	Zeptáme se dětí, jestli znají nějaké ptáčky a jaké. Ukážeme modely a obrázky. Poznáte, co je to za druh ptáčka? Chcete o nich vědět více? Děti touží po informacích, jsou zvědavé.
Forma	Frontální
Metoda	Poznávání vybraných druhů organismů Pozorování Rozhovor Zážitkové učení
Průběh	Ukážeme obrázky a modely ptáků, o každém dětem povíme v krátkosti. Zaměříme se na krmení ptáků v zimě – čím a kde se ptáci krmí. Děti mají možnost si prohlédnout encyklopedie, knihy, obrázky, sáhnout si na modely. Dětem necháme dostatek času k prohlížení. Následně se zeptáme, jestli se chtějí podívat ke krmítku.

Stanoviště 2	U krmítka
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - pohybovat se bezpečně ve skupině dětí, pohybovat se jistě v přírodním terénu, pohybovat se dynamicky 5.2 Dítě a jeho psychika - soustředit se a reagovat na signál, orientovat se v prostoru 5.5 Dítě a svět - znát vybrané druhy ptactva
Pomůcky	Žádné
Motivace	Ukážeme dětem krmítka a stopy ptáků v okolí krmítka. Nabídneme dětem možnost zahrát si na ptáčky.
Forma	Frontální
Metoda	Rozhovor Pozorování Pohybová hra Hra na přírodu Zážitkové učení

Průběh	Nejdříve si prohlédneme a popíšeme krmítko, prohlédneme si stopy v blízkém okolí. Posléze rozdělíme děti do 4 skupin, ty označíme vždy jedním druhem ptáka – vrabci, kosové, sýkory, holubi a určíme jim stanoviště. Označíme místo v prostoru, to bude krmítko. Děti na signál (jedno tlesknutí) vyletí ze svého stanoviště ke krmítku, nebo poletují v prostoru. Na další signál (dvě tlesknutí) se vrací zpátky. Vyletí vždy ta skupina dětí, která byla určena.
--------	---

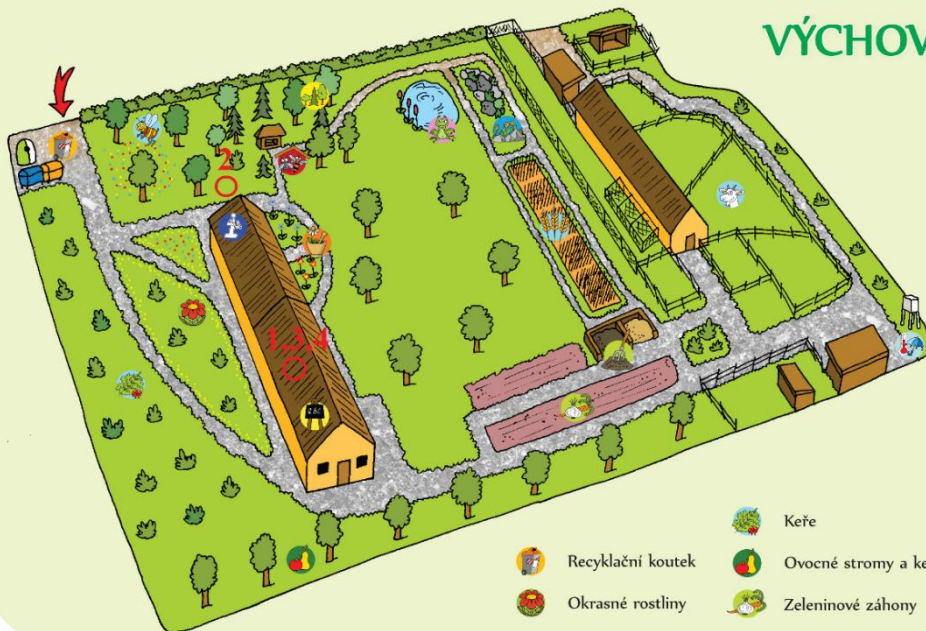
Stanoviště 3	U Popelky
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvoj jemné motoriky, manipulace s drobnou přírodninou <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - porozumět slyšenému, využít vlastní postřeh, soustředit se, třídít dle znaků <p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> - spolupracovat s ostatními <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít poznatky o přírodě
Pomůcky	Semena slunečnice, hrách a obilí
Motivace	<p>Dětem připomeneme v krátkosti pohádku o Popelce.</p> <p>O Popelce</p> <p>Popelka žila v domě s macechou a nevlastní sestrou. Musela pro ně pracovat. Macecha i nevlastní sestra se jen parádily a Popelku nutily pracovat od rána do večera. Jednou princ pozval všechny dívky z okolí na ples. Popelka by také ráda šla, ale nemohla. Macecha i nevlastní sestra se jí jen vysmály. Samy se neparádily a Popelce daly přebírat popel a hrách. Chudák Popelka ráda by šla na ples, ale nesměla. Pustila se do práce, najednou se před ní zjevila víla. Popelka se polekala, ale když viděla, že je víla dobrotivá, svěřila se jí se svým trápením. Víla Popelce pomohla, okénkem přiletěli holoubci, kteří začali popel s hrachem přebírat. Víla vykouznila Popelce nádherné</p>

	<p>šaty a vyslala ji na ples. Princ se do Popelky zamiloval a nakonec si ji vzal za ženu.</p> <p>Kdo Popelce pomáhal přebírat hrách? Společně si zahrajeme na holoubky z pohádky. Nechtěně se nám smíchala slunečnice, hrách a obilí. Pomůžete děti?</p>
Forma	Skupinová
Metoda	<p>Výchova prací</p> <p>Kontakt a manipulace s přírodninou</p> <p>Ekonarologie</p> <p>Zážitkové učení</p>
Průběh	<p>Děti jsou rozdělené do tří skupin, každá má přidělený jeden stolek.</p> <p>Krátké vyprávění pohádky o Popelce a jejích pomocnících. Dětem ukážeme, jak vypadá slunečnice, hrách a obilí. Na stolek vysypeme hromádku smíchaných semen. Na povel děti přebírají a třídí semena do misek. Výsledek se zhodnotí.</p>

Stanoviště 4	Moje ptačí krmítko
<p>Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované</p>	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - vytvářet z přírodních materiálů, zvládat činnosti s materiály, udržovat pořádek, zvládat jednoduché úklidové práce <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - tvořivě využívat přírodní materiály při pracovních činnostech, experimentovat <p>5.5 Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít poznatky o přírodě, pomáhat pečovat o ptáky, být citlivý k přírodě
Pomůcky	Krmná směs pro ptáky, sádlo, provázek, šiška
Motivace	Děti již vědí, že o ptáčky je třeba se v zimě starat. Nabízíme možnost vytvořit vlastní krmítko.
Forma	Frontální

Metoda	Výchova prací Kontakt a manipulace s přírodninou Zážitkové učení
Průběh	Krmnou směs a sádlo smícháme, hněteme, až se vytvoří hustá směs. Tuto směs nanášíme a vtlačujeme do šišky, až ji celou obalíme. Vtlačíme provázek. Společně krmítka zavěsíme na stromy v okolí ekocentra.

ŠKOLNÍ STATEK A KRAJSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY CHEB

- Infocentrum
- Učebna
- Léčivé rostliny
- Kompost
- Polní plodiny
- Skalka
- Rybníček
- Meteostanice
- Malá farma
- Remízek
- Hmyzí hotel
- Včelí pastva

- Recyklační koutek
- Keře
- Ovocné stromy a keře
- Okrasné rostliny
- Zeleninové záhony

6 Staráme se o zvířata

Název	Staráme se o zvířata
Charakteristika výukového programu	Seznámit děti s vybranými druhy lesní zvěře a péčí o ně v zimním období. Vrátit se na místo, které již známe a podívat se na změny.
Kognitivní cíle	Osvojit dětem rodová jména zvířat, umožnit poznání stop
Afektivní cíle	Vytvořit kladný vztah k přírodě, osvojit si poznatky o ochraně životního prostředí a svém působení na přírodu.
Psychomotorické cíle	Pohybovat se v přírodním terénu, překonávat překážky, manipulovat s různými přírodninami.
Sociální cíle	Vytvářet dobré mezilidské vztahy ve skupině dětí, s dospělým.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová činnost
Organizace prostorová	Les
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	5
Místo realizace	Amerika u Františkových Lázní
Informace	S dětmi zde byl realizován výukový program Zamykání lesa. Děti tento prostor znají, vědí, že tady čistily s panem myslivcem krmelce a připravovaly ho na zimu.

Stanoviště 1	Setkání u krmelce
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> - koordinovaně a jistě se pohybovat v terénu <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyjadřovat své nápady a myšlenky, odhalit charakteristické znaky zvířat, soustředit se a udržet pozornost

	<p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <p>- spolupracovat s dospělým</p> <p>5.5 Dítě a svět</p> <p>- mít povědomí o přírodním prostředí, pomáhat pečovat o přírodu</p>
Pomůcky	Seno, kaštiny, jablka, žaludy
Motivace	Dětem připomeneme místo i setkání s myslivcem, který s námi zamykal les. Dnes se vracíme do lesa a zkontrolujeme, jestli skřítek les dobře hlídá.
Forma	Frontální
Metoda	<p>Výchova prací</p> <p>Pozorování</p> <p>Kontakt a manipulace s přírodninou</p> <p>Zážitkové učení</p>
Průběh	S dětmi lesem dojdeme ke krmelci, který jsme chystaly na zimu. Děti už vědí, že u krmelce na ně bude čekat pan myslivec. Ten dětem vypráví, jak pravidelně navštěvuje les, kontroluje krmelce a doplňuje krmení. Děti se dozví, jaké krmení myslivci zvířatům dávají. Pomocí obrázků si děti připomenou lesní zvířata a jejich základní znaky. Na závěr umístí do krmelce přinesené krmení.

Stanoviště 2	Stopy ve sněhu
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <p>- pohybovat se v přírodním terénu, na sněhu</p> <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <p>- rozlišovat zrakem, orientace v prostoru</p> <p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <p>- spolupracovat při hře</p> <p>5.5 Dítě a svět</p> <p>- mít povědomí o přírodě, stopách zvířat</p>
Pomůcky	Obrázky se stopami zvířat – prase, srnec, liška
Motivace	Učitelka se zamyslí a řekne, že by ji zajímalo, jaká zvířata asi navštěvují tento krmelec. Děti, zjistíte, jaká zvířata sem chodí podle

	stop? Pan myslivec vám ukáže stopy nejdřív na papíře, pak ve sněhu. Děti se snaží učitelce vyjít vstříc a s ochotou se pouští do hledání stop.
Forma	Frontální
Metoda	Pozorování Zážitkové učení
Průběh	Děti se seznámí se stopami lesních zvířat. Následně děti rozdělíme do skupin, každá skupina dostane jeden obrázek se stopou. Úkolem skupiny je najít ve sněhu stejnou stopu jako mají na obrázku. Skupinka se pohybuje v okolí krmelce, pátrá po stopách. Pokud stopu najdou, zůstávají u ní a čekají na vyhodnocení, které provede pověřená osoba.

Stanoviště 3	Hrajeme si na zvířata
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - pohybovat se bezpečně, jistě a koordinovaně ve skupině, v přírodní terénu, na sněhu, zdolávat překážky, skákat, udržet rovnováhu, pohybovat se dynamicky 5.2 Dítě a jeho psychika - orientace v prostoru 5.5 Dítě a svět - vnímat, že příroda je rozmanitá
Pomůcky	Žádné
Motivace	S dětmi si povídáme o tom, jak se zvířátka v lese pohybují, jaké překážky musí překonávat a co musí zvládnout. Nabídneme možnost, vyzkoušet si pohyb po lese.
Forma	Frontální
Metoda	Spojení tělesné a environmentální výchovy Pohyb v přírodě Zážitkové učení
Průběh	Dětem vyznačíme v terénu překážkovou dráhu, kterou proudově za sebou musí děti překonat – přeskočit pařez, oběhnout strom, běžet

	k určitému stromu, sáhnout na něj, stoupnout si na pařez, seskočit apod. Na závěr se děti ptáme, jaké to pro ně bylo. Co bylo lehké a co naopak těžké.
--	--

Stanoviště 4	Nebojíš se?
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - pohybovat se bezpečně a jistě v terénu 5.2 Dítě a jeho psychika - orientovat se v prostoru 5.3 Dítě a ten druhý - všímat si, co ten druhý potřebuje, chovat se citlivě a ohleduplně 5.4 Dítě a společnost - projevovat ohleduplnost
Pomůcky	Šátky, šály
Motivace	Povídáme si o lidech, kteří mají zdravotní problém, a dětem vysvětlíme, že i zvířata mohou trpět zdravotními potížemi. My si v lese vyzkoušíme, jaké to je. Naučíme se, spoléhat se na druhé. Zvířata potřebují také naši pomoc.
Forma	Frontální
Metoda	Pohyb v přírodě Zážitkové učení
Průběh	Děti vytvoří dvojice, jeden ve dvojici má zavázané oči a druhý ho vede terénem. Děti se ve dvojicích vystřídají.

Stanoviště 5	O lese už hodně vím
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - přirozeně projevovat radost ze zvládnutého
Pomůcky	Diplom

Motivace	O lese už hodně víme, my se v lese nebojíme. Děti pochválíme za chování v lese, znalosti i dodržování pravidel. Pan myslivec má pro děti odměnu.
Forma	Frontální
Metoda	Zážitkové učení
Průběh	Dětem předáme diplom – MALÝ STRÁŽCE LESA

7 Jaro na farmě

Název	Jaro na farmě
Charakteristika výukového programu	Seznámit děti s charakteristickými znaky jara, prací na zahradě, zvířaty na farmě. Umožnit jim vlastní prací získat poznatky z této oblasti.
Kognitivní cíle	Poznat charakteristické znaky jara. Seznámit se a osvojit názvy nářadí a pracovních činností na zahradě. Seznámit se a osvojit si rodové názvy zvířat. Umět označit mládě, samici a samce.
Afektivní cíle	Vlastní zkušeností získávat poznatky a postoje. Vytvářet kladný vztah k přírodě, chovat úctu ke všemu živému.
Psychomotorické cíle	Dokázat se pohybovat v terénu, pracovat s nářadím
Sociální cíle	Udržovat dobré mezilidské vztahy.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální, skupinová činnost
Organizace prostorová	Areál ekocentra
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	5
Místo realizace	Ekocentrum Cheb

Stanoviště 1	Jaro už je tu
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> - mít přiměřeně bohatou slovní zásobu, vyjádřit myšlenku, nápad - zaregistrovat změny, rozlišovat roční období, projevovat zájem o nové věci, zapamatovat si krátkou básničku <p>5.3 Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> - komunikovat s dospělým

	5.5 Dítě a svět - osvojit si poznatky o přírodě, vědět, že vše kolem plyne, vyvíjí se a proměňuje
Pomůcky	Žádné
Motivace	Děti podívejte se kolem sebe, co vidíte? Je ještě zima? Co dělá příroda, jak se mění. Představte si: táta včera na venku, našel první sněženku a vedle petrklíč, zima už je pryč.
Forma	Frontální
Metoda	Pohyb v přírodě Pozorování Zážitkové učení
Průběh	Děti motivujeme otázkami k pozorování přírody a k jejímu popisu, snažíme se, aby si děti osvojily charakteristické znaky jara a naučily se krátkou říkanku. Táta včera na venku, našel první sněženku a vedle petrklíč, zima už je pryč. Příklad: Jaké je roční období? Co se děje s rostlinami? Jaké květiny vidíš? Jaké je na jaře počasí? Co potřebují rostliny i živočichové k životu?

Stanoviště 2	Na záhoně, na zahradě
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - zvládat jednoduché práce 5.2 Dítě a jeho psychika - dokončit rozdělanou práci, zapojovat se do činností 5.3 Dítě a ten druhý - spolupracovat při aktivitách 5.4 Dítě a společnost - vážit si práce svých kamarádů

	5.5 Dítě a svět - mít poznatky o práci na zahradě, být citlivý k přírodě
Pomůcky	Hrábě, rýč, motyčky, lopaty, kolečko
Motivace	Zahrajeme si děti na zahradníky? Ti mají teď na jaře spousty práce na zahrádce.
Forma	Frontální, skupinová
Metoda	Pohyb v přírodě Výchova prací Učení nápodobou Zážitkové učení
Průběh	Děti nejdříve seznámíme s náradím potřebným k pracím. Děti mají možnost si každé náradí prohlédnout. Rozdáme náradí a přecházíme na zahradu a k záhonům. Děti hrabou trávník, sledují pedagoga při kypření záhonu a sami pracují s motyčkami. Z nahrabaných hromad odnáší na lopatách listí na kolečko, které společně odvezou na kompost. Po celou dobu jejich činností, se popisuje, která činnost je k čemu užitečná. Děti samy vlastní činností poznávají různé práce.

Stanoviště 3	Zvířecí rodina
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - pohybovat se v prostoru farmy 5.2 Dítě a jeho psychika - pojmenovat správně to, čím je dítě obklopeno, záměrně si zapamatovat viděné 5.5 Dítě a svět - vnímat, že svět má svůj řád, být citlivý k přírodě
Pomůcky	Žádné
Motivace	Děti se zeptáme, jaká hospodářská a domácí zvířata znají. Nabídneme jim možnost, vidět je zblízka.
Forma	Frontální
Metoda	Pohyb v přírodě

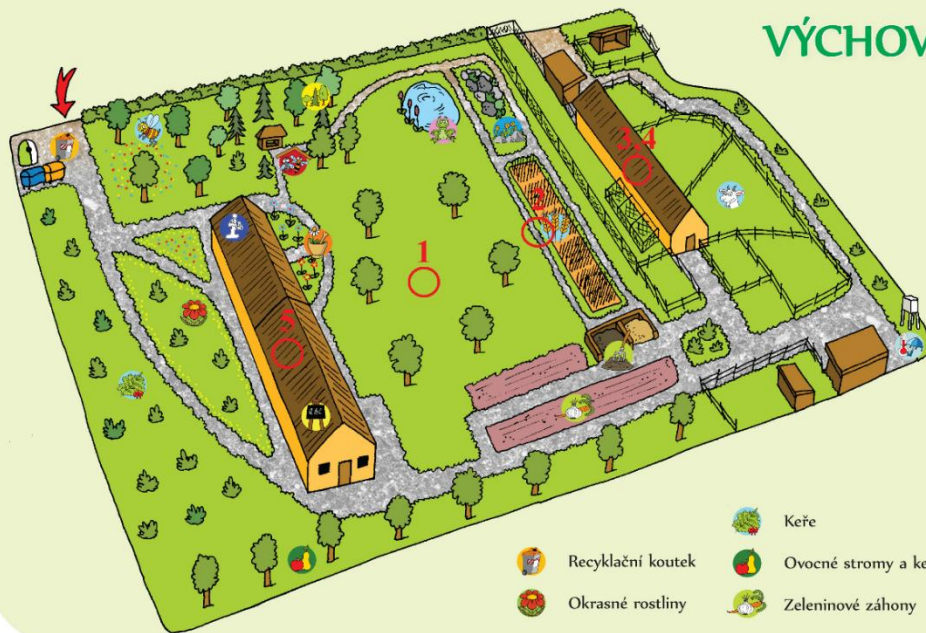
	<p>Pozorování</p> <p>Poznávání vybraných modelových organismů</p> <p>Zážitkové učení</p>
Průběh	<p>Děti jsou v prostoru Malé farmy, v níž žijí hospodářská a domácí zvířata. U každého zvířete se zastavíme a něco si o něm dozvíme od lektorky centra. Jaro je ve znamení zrození a děti mají možnost vidět i mláďata.</p>

Stanoviště 4	Poznáš, kdo k sobě patří?
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <p>- mít přiměřeně bohatou slovní zásobu, vnímat a rozlišovat pomocí zraku, znát charakteristické znaky zvířat, dokázat třídít a přiřadit</p>
Pomůcky	Samostatné obrázky samic, samců a mláďat
Motivace	Pomíchaly se nám obrázky. Zvládneme děti společně složit zvířecí rodiny, aby zase byly spolu?
Forma	Frontální
Metoda	<p>Poznávání vybraných modelových organismů</p> <p>Zážitkové učení</p>
Průběh	<p>Promícháme obrázky zvířat. Děti stojí okolo stolu, na němž jsou obrázky rozmístěné. Vždy jedno z dětí, které určíme, vezme obrázek, pojmenuje zvíře a zkusí najít celou rodinu. Opakujeme názvy zvířat, označení mláďate, samce i samice.</p>

Stanoviště 5	Zasad' si rostlinku
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <p>- tvořit z přírodních materiálů, splnit jednoduchý úkol</p> <p>5.5 Dítě a svět</p> <p>- být citlivý k přírodě, starat se o rostlinu</p>
Pomůcky	Kelímek, zemina, lopatka, sazenička řeřichy
Motivace	Na jaře vše klíčí, roste. Zkusíme si zasadit rostlinku a pečovat o ni?

Forma	Frontální
Metoda	Manipulace a kontakt s přírodninou Výchova prací Zážitkové učení
Průběh	Dětem vysvětlíme postup – naplnit kelímek zeminou, vytvořit jamku, zasadit rostlinku, kořínky zakrýt zeminou, zalít. Dětem dáme možnost pracovat samostatně. Děti si svou rostlinku odváží do MŠ.

ŠKOLNÍ STATEK A KRAJSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY CHEB

- Infocentrum
- Učebna
- Léčivé rostliny
- Kompost
- Polní plodiny
- Skalka
- Rybníček
- Meteostanice
- Malá farma
- Remízek
- Hmyzí hotel
- Včelí pastva

- Recyklační koutek
- Keře
- Ovocné stromy a keře
- Okrasné rostliny
- Zeleninové záhony

8 Jarní čištění studánky a lesa

Název	Jarní čištění lesa a studánky
Charakteristika výukového programu	Zajímavou formou upozornit děti na nutnost ochrany životního prostředí.
Kognitivní cíle	Všímat si nepořádku a škod. Vědět o nutnosti ochrany životního prostředí a péče o něj.
Afektivní cíle	Být všímavý ke svému okolí, uvědomit si svůj postoj k přírodě.
Psychomotorické cíle	Pohybovat se s jistotou v přírodním prostředí. Dokázat manipulovat s různými druhy přírodnin.
Sociální cíle	Utvářet dobré mezilidské vztahy.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální
Organizace prostorová	Les
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	5
Místo realizace	Podhoří u Chebu

Stanoviště 1	Uklid' les
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - bezpečně, koordinovaně a jistě se pohybovat v terénu a ve skupině, zvládat jednoduché pracovní úkony 5.5 Dítě a svět - uvědomit si, že každý může svým chováním působit na životní prostředí, všímavý nepořádku, chránit přírodu
Pomůcky	Pytle na odpadky

Motivace	My máme přírodu rádi, ale jsou lidé, kteří si přírody neváží. Podívejte se kolem, copak do lesa patří plechovka? Musíme přírodě pomoci.
Forma	Frontální
Metoda	Výchova prací Zážitkové učení Pobyt v přírodě
Průběh	Děti se snaží cestou lesem vysbírat odpadky, které tu nedbalí lidé vyhodili. Po ukončení činnosti si s dětmi povídáme o tom, proč se odpadky nevyhazují do lesa. Proč tím lesu a přírodě ubližujeme. Příklad: Proč nepatří odpadky do lesa a kam vlastně patří? Komu ubližujeme, když vyhazujeme odpadky tam, kam nepatří? Líbí se vám les, když je plný odpadků? Co by se mělo udělat, aby lidé vyhazovali odpadky tam, kam patří?

Stanoviště 2	Vyčisti studánku
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - bezpečně, koordinovaně a jistě se pohybovat v terénu a ve skupině, zvládat jednoduché pracovní úkony 5.5 Dítě a svět - uvědomit si, že každý může svým chováním působit na životní prostředí, všimnout si nepořádku, chránit přírodu, mít poznatky o koloběhu vody
Pomůcky	Žádné
Motivace	Příroda a vše živé potřebuje vodu. Voda musí být čistá, ale tahle studánka je plná listů a spadlých větviček. Společně pomůžeme a studánku vyčistíme.
Forma	Frontální
Metoda	Manipulace a kontakt s přírodninou Výchova prací Zážitkové učení

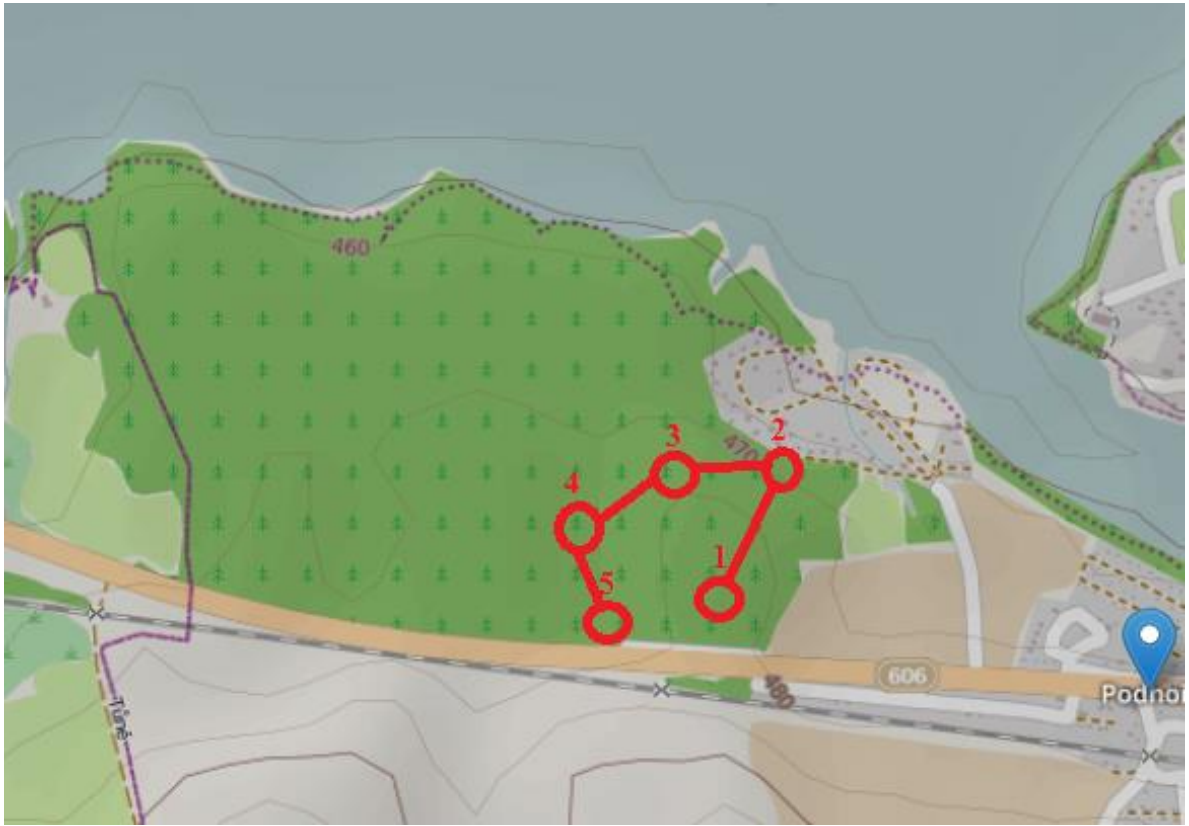
Průběh	<p>S dětmi odstraňujeme ze studánky listí a větvičky. Povídáme si o vodě, jejím koloběhu a nutnosti k životu.</p> <p>Příklad:</p> <p>Kdo potřebuje k životu vodu?</p> <p>Jaká zvířata asi chodí pít z této studánky?</p> <p>Kde se na Zemi bere voda?</p> <p>Víš, co je koloběh vody? (klacíkem v hlíně, lze koloběh namalovat)</p>
--------	---

Stanoviště 3	Ozdobíme les
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <p>- pohybovat se jistě v terénu, napodobit základní geometrické tvary</p> <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <p>- tvořit z přírodních materiálů, splnit jednoduchý úkol, využít svou představivost a fantazii</p> <p>5.5 Dítě a svět</p> <p>- být citlivý k přírodě</p>
Pomůcky	Žádné
Motivace	Les i studánka jsou rádi, že jsme je vyčistily. Ale co kdybychom jejich okolí ještě vyzdobily?
Forma	Frontální
Metoda	<p>Manipulace a kontakt s přírodninou</p> <p>Spojení výtvarné a environmentální výchovy</p> <p>Zážitkové učení</p>
Průběh	Děti rozdělíme do skupin. Každé skupině vyznačíme šíškami jiný geometrický tvar – trojúhelník, čtverec, kruh. Úkolem skupiny je vytvořit obrázek z přírodnin. Tvoříme landart. Pedagogové dětem pomáhají se skládáním přírodnin. Skupiny si své obrázky navzájem prohlédnou a pojmenují použité přírodniny.

Stanoviště 4	Chodím lesem poslepu
Očekávané výstupy RVP	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <p>- zvládat nižší překážky</p>

PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - využít hmatu k pohybu, soustředit se na činnost
Pomůcky	Lano, šátky
Motivace	Dokážeš překonat překážku, přestože ji neuvidíš? Vyzkoušíme si, jak nám to půjde. Navzájem si budeme držet pěsti, ať máme štěstí.
Forma	Frontální
Metoda	Zážitkové učení Pohyb v přírodě
Průběh	Lanem vymežíme trasu v délce cca 15 m. Na trase nachystáme 2 – 3 překážky z větví. Děti trasu zdolávají se zavázanýma očima po jednom a stále se přidržují lana.

Stanoviště 5	Paměť lesních skřítků
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - správně určovat a pojmenovávat věci, zapamatovat si viděné, soustředit se
Pomůcky	2 malá prostěradla, přírodniny
Motivace	Zahrajeme si na lesní skřítky. Který skřítek má nejlepší paměť?
Forma	Frontální
Metoda	Kontakt s přírodninou Pozorování Zážitkové učení
Průběh	Na prostěradlo rozmístíme různé přírodniny, které děti již znají. Necháme děti, aby si po dobu 3 minut přírodniny prohlížely. Pak je zakryjeme a děti vyjmenovávají, co si zapamatovaly. Příklad: Smrková šiška, borová šiška, mech, větvička, jehličí, kamínek, kůra

9 Co jsem viděl v trávě

Název	Co jsem viděl v trávě
Charakteristika výukového programu	Seznámit děti se životem živočichů žijících v travním porostu.
Kognitivní cíle	Osvojit si rodová jména živočichů žijících v trávě. Vědět, že i pod nohama je život. Vědět, že život je i tam, kde není vidět.
Afektivní cíle	Být citlivý a ohleduplný k přírodnímu prostředí a malým živočichům. Vnímat život kolem sebe.
Psychomotorické cíle	Pohybovat se v terénu, manipulovat s lupou, pracovat s výtvarným náčiním, koordinovat své pohyby při hře.
Sociální cíle	Vytvářet a udržovat dobré mezilidské vztahy.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální
Organizace prostorová	Areál farmy
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	4
Místo realizace	Ekocentrum Cheb

Stanoviště 1	Poznáváme život v trávě
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	<p>5.1 Dítě a jeho tělo</p> <p>- pohybovat se v přírodním terénu, umět zacházet s pomůckami</p> <p>5.2 Dítě a jeho psychika</p> <p>- záměrně pozorovat, všímat si</p> <p>5.5 Dítě a svět</p> <p>- mít povědomí o přírodním prostředí, vnímat, že svět má svůj řád, uvědomovat si, že svět přírody je různorodý</p>

Pomůcky	Obrázky zástupců hmyzí říše, lupy
Motivace	Zeptáme se dětí, jestli znají pohádky o hmyzu – Ferda Mravenec, Včelka Mája, Broučci apod. Společně teď nahlédneme do života hmyzu.
Forma	Frontální
Metoda	Poznávání vybraných modelových organismů Pozorování Zážitkové učení
Průběh	Dětem ukazujeme obrázky vybraných organismů, seznamujeme je se správným rodovým i druhovým jménem. Dětem rozdáme lupy, necháme je volně se pohybovat po travnatém povrchu, kde mohou nalézt zástupce hmyzí říše. Příklad: slunéčko sedmitečné, mravenec obecný, včela medonosná, vosa obecná, cvrček polní apod.

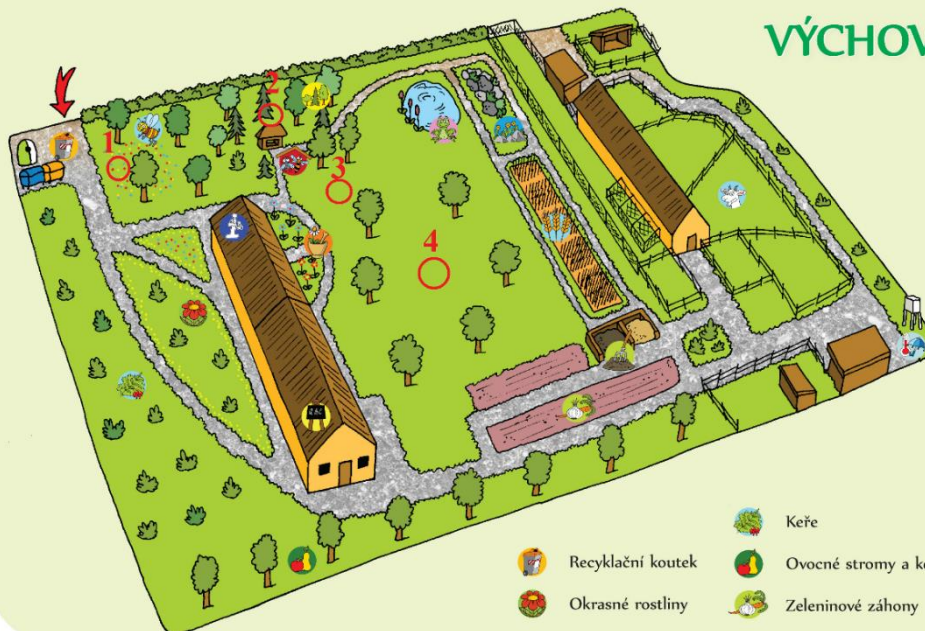
Stanoviště 2	Hmyzí hotel
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - záměrně pozorovat, všimnout si 5.5 Dítě a svět - mít povědomí o přírodním prostředí, vnímat, že svět má svůj řád, uvědomovat si, že svět přírody je různorodý
Pomůcky	Lupy
Motivace	Chcete poznat blíže život a obydlí hmyzu?
Forma	Frontální
Metoda	Pozorování Zážitkové učení
Průběh	S dětmi se přemístíme k hmyzímu hotelu. Zde jsou rozmístěné odlišné druhy materiálu, který obývají různé druhy hmyzu. Děti si lupou prohlídají vyskytující se hmyz a snaží se určit, jak se vyskytující hmyz jmenuje.

Stanoviště 3	Postav mraveniště
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - zvládnout jednoduchý pohyb 5.3 Dítě a ten druhý - spolupracovat při hře
Pomůcky	Šišky
Motivace	Viděly jste v hmyzím hotelu mravence? Mravenci jsou pilní, staví si svá mraveniště a my si ho také postavíme.
Forma	Skupinová
Metoda	Kontakt s přírodninou, manipulace s přírodninou Hra v přírodě, na přírodu Zážitkové učení
Průběh	Děti rozdělíme do skupin o stejném počtu. Každá skupina dostane přidělené stejné množství šišek. Děti vytvoří řetěz mezi hromadou šišek a označeným místem (mraveniště). Na signál si začnou podávat šišky, které musí přemístit k mraveništi, čímž si postaví své mraveniště. Vítězí to družstvo, které přemístí šišky dříve.

Stanoviště 4	Namaluj si obrázek
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - upřednostňovat užívání pravé či levé ruky při kreslení, tužku držet správně, vést stopu tužky při kresbě, zvládat výtvarné činnosti 5.2 Dítě a jeho psychika - záměrně si vybavit viděné
Pomůcky	Papíry, pastelky
Motivace	Co jste viděly v trávě? Zkusíte namalovat hmyz, který se vám nejvíc líbil?
Forma	Frontální
Metoda	Propojení výtvarné a environmentální výchovy Pozorování Zážitkové učení

Průběh	Dětem rozdáme papíry, pastelky a necháme je volně tvořit obrázek. Obrázky si na závěr prohlédneme, nakreslený hmyz pojmenujeme. Obrázky společně vystavíme na farmě.
--------	--

ŠKOLNÍ STATEK A KRAJSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY CHEB

- Infoctrum
- Učebna
- Léčivé rostliny
- Kompost
- Polní plodiny
- Skalka
- Rybniček
- Meteostanice
- Malá farma
- Remízek
- Hmyzí hotel
- Včelí pastva

- Keře
- Ovocné stromy a keře
- Zeleninové záhony
- Recyklační koutek
- Okrasné rostliny

10 Loučení na farmě

Název	Loučení na farmě
Charakteristika výukového programu	Rozloučit se formou školního výletu s lektory i farmou, užít si naposledy společně strávené chvíle.
Kognitivní cíle	Dokázat souvisle vyprávět o zážitcích, o tom co bylo příjemné, co se líbilo a co naopak.
Afektivní cíle	Dokázat se radovat ze společně strávených chvil, emočně projevit svůj vztah k přírodě i k poznanému.
Psychomotorické cíle	Bezpečně a jistě se pohybovat v terénu, zvládnout přípravu ohniště, opéct buřt, manipulovat s náčiním.
Sociální cíle	Udržovat dobré mezilidské vztahy.
Organizace řízení (učební činnosti)	Frontální
Organizace prostorová	Areál farmy
Organizace časová	3 hodiny
Věková skupina	3 – 6 let
Počet stanovišť	3
Místo realizace	Ekocentrum Cheb

Stanoviště 1	Malá farma
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - pohybovat se bezpečně v terénu 5.2 Dítě a jeho psychika - vybavit si již osvojené, znát většinu slov a výrazů
Pomůcky	Žádné
Motivace	Naposledy před prázdninami mají děti možnost setkání se známými zvířaty.

Forma	Frontální
Metoda	Pobyť na farmě Zážitkové učení
Průběh	Společně s dětmi projdeme Malou farmu. Otázkami zjišťujeme, co si děti pamatují o zvířatech.

Stanoviště 2	Kdo jezdí na poli?
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.2 Dítě a jeho psychika - porozumět slyšenému, používat základní pojmy označující velikost, vnímat, že je zajímavé dozvídat se nové věci 5.5 Dítě a svět - osvojit si elementární poznatky
Pomůcky	Žádné
Motivace	V areálu školního statku jsou umístěné zemědělské stroje – kombajny, traktory. Děti mají možnost si stroje zblízka prohlédnout i si vyzkoušet, jak to vypadá uvnitř.
Forma	Frontální
Metoda	Zážitkové učení Didaktická hra – Na řidiče
Průběh	Děti si prohlíží zemědělské stroje, zkouší si hrát na řidiče. Zábavnou formou se seznamují s názvy strojů i tím, k čemu stroje v zemědělství slouží.

Stanoviště 3	Pečeme si vuřty
Očekávané výstupy RVP PV – konkretizované	5.1 Dítě a jeho tělo - dodržovat bezpečnostní pravidla při rozdělávání ohně a pečení vuřtů 5.2 Dítě a jeho psychika - dodržovat pravidla konverzace, vybavit si prožité příjemné i nepříjemné zážitky 5.4 Dítě a společnost - cítit se plnohodnotným členem společnosti

Pomůcky	Dřevo, zápalky, vuřty, chléb
Motivace	Děti mohou ukázat, jak dokáží připravit ohniště a opéct si vuřt.
Forma	Frontální
Metoda	Pobyt v přírodě Manipulace s přírodninou Zážitkové učení
Průběh	Vytvoříme ohniště spolu s dětmi. Každé dítě dostane klacek, na němž si opeče vuřt. Poté sedíme kolem ohniště, povídáme si a ptáme se dětí. Vzpomínáme, co jsme spolu prožily, kde jsme byly, co se nám líbilo a co naopak ne. Děti se volně pohybují v prostorech, které již důvěrně znají.